

Katriina Paviola

PARISUHDEMUODON VAIKUTUS PERIMYKSEEN JA
VEROTUKSEEN

Liiketalouden koulutusohjelma
2016

PARISUHDEMUODON VAIKUTUS PERIMYKSEEN JA VEROTUKSEEN

Paviala, Katriina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liikatalouden koulutusohjelma
joulukuu 2016
Ohjaaja: Lehtonen, Suvi
Sivumäärä: 46

Asiasanat: avioliitto, avoliitto, perimysjärjestys, perintövero, lahjavero

Tässä opinnäytteessä tutkittiin parisuhdemuodon vaikutusta perimykseen ja verotukseen. Pää tarkoituksena oli koota yhteen avioliiton verohyödyt ja tuoda esiin avo- ja avioliiton erot verotuksen ja perimyksen näkökulmasta. Tavoitteena oli, että työn luetuttuaan lukijalla on selkeä käsitys avioliiton eduista perimyksessä ja verotuksessa. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivisia menetelmiä ja lainopillisia keinoja. Laadullisista tutkimusmenetelmistä hyödynnettiin tapaustutkimusta. Lähdemateriaalina toimi pääasiassa oikeuskirjallisuus ja lainsäädäntö.

Työn teoriaosuudessa määriteltiin parisuhdemuotoina avo- ja avioliitto ja tarkasteltiin niiden eroavaisuuksia. Tutkimuksessa käytiin läpi lainmukaista perimysjärjestystä sekä ennakkoperintöä ja testamenttia. Viimeisenä tutkittiin verotusta tuloverotuksen ja verovähennysten sekä perintö- että lahjaverotuksen osa-alueilla.

Teoriaa on avattu käytännönläheisillä esimerkitapauksilla, jotka toivat selkeästi esiin parisuhdemuodon tuomat eroavaisuudet. Työssä etsittiin myös keinoja välttää näitä eroavaisuuksia erilaisin keinoin.

Lopuksi pohdittiin parisuhdemuodon aiheuttamia eroavaisuuksia ja niiden merkitystä. Tutkimuksen perusteella todettiin, että avioliiton vaikutus tuloverotukseen on vähäinen. Sen sijaan perintö- ja lahjaverotuksessa avioliiton vaikutus veron määrään on merkittävä. Myös perimyksessä vaikutus on suuri

IMPACT OF PARTNERSHIP FORM ON INHERITANCE AND TAXATION

Paviala, Katriina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in business administration

December 2016

Supervisor: Lehtonen, Suvi

Number of pages: 46

Keywords: marriage, domestic-partnership, line of succession, inheritance tax, gift tax

This thesis examines what kind of influence the form of partnership has on inheritance and taxation. The objective was to compile the tax benefits of marriage and illustrate the differences between marriage and domestic-partnership from the point of view of inheritance and taxation. After reading the thesis, the reader has a clear picture of the benefits of marriage to inheritance and taxation.

The study is based on qualitative methods and juridical means of research, and especially the methods of case study were employed. The reference material for the thesis was mainly drawn from juridical literature and legislation.

The theory part defines the forms of partnership relevant to the thesis, marriage and domestic-partnership, and considers the differences between these two. The thesis deals with the topics of legal order of succession, preinheritance and the will. From the field of taxation, income taxation, tax deductions, and inheritance and gift taxation are taken into account.

The theory part offers illustrative and practical case studies that clearly demonstrate the differences created by the form of partnership. The study also aimed at finding means to avoid the differences.

Finally, the key differences and their significance are discussed in the thesis. The study concludes that marriage only slightly affects income taxation, but in relation to inheritance taxation and gift taxation the impact of marriage on the quantity of taxes is significant. Marriage also has a notable influence on inheritance.

SISÄLLYS

KÄSITELUETTELO	5
1 JOHDANTO.....	6
2 AVIOLIITTO	9
2.1.1 Kihlaus	9
2.1.2 Vihkiminen	10
2.1.3 Avioliiton esteet ja esteiden tutkinta	11
2.1.4 Avio-oikeus	12
2.1.5 Vapaaomaisuusmääräys	13
2.1.6 Avioehto	13
2.1.7 Puolisoiden velat	15
2.1.8 Yhteiselämän lopettaminen ja avioero	16
3 AVOLIITTO	17
4 PERIMYS JA PERIMYSJÄRJESTYS	19
4.1 Ensimmäinen parenteeli.....	19
4.2 Lesken asema	20
4.3 Toinen parenteeli	22
4.4 Kolmas parenteeli	23
4.5 Perimyksen esteet.....	24
4.6 Ei perillisiä	25
4.7 Testamentti.....	26
4.8 Ennakkoperintö	27
5 TULOVEROTUS	28
5.1 Puoliso.....	29
6 VEROVÄHENNYKSET	30
6.1.1 Kotitalousvähennys	30
6.1.2 Kahden asunnon tilanne	32
6.1.3 Alijäämähyvitys.....	33
6.1.4 Vapaaehtoiset eläkemaksut	34
7 PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS	35
7.1 Perintöverotus	35
7.2 Lahjaverotus.....	41
7.3 Lahjan ositus	46
7.4 Hallintaoikeus	47
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	50
LÄHTEET	52

KÄSITELUETTELO

Avoliitto: Kahden ihmisen yhteiselo avioliiton omaisissa olosuhteissa, ilman juridista vahvistusta

Avoliitto: Avioliittolain mukaisesti solmittu kahden ihmisen yhteiselämän muoto

Puoliso (verotus): Henkilö, joka elää avioliitossa/rekisteröidyssä parisuhteessa tai henkilö joka elää avoliitossa henkilön kanssa jonka kanssa on aikaisemmin ollut avioliitossa/rekisteröidyssä parisuhteessa tai jonka kanssa hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi. (Tuloverolaki 1992/1535, 7 §.)

Perintö: Vainajan omaisuus eli jäämistö

Parenteeli: Perillisryhmä, jonka mukaan perimysjärjestys perintökaaren mukaan määräytyy.

Perittävä: Henkilö, joka jättää perinnön

Perillinen: Henkilö, joka saa perinnön

Rintaperillinen: Perittävän jälkeläinen suoraan alenevassa polvessa.

Leski: Avioliitossa/rekisteröityneessä parisuhteessa ollut henkilö jonka puoliso on kuollut liiton voimassa ollessa

Pääomatulo: Varallisuuden kerryttämä tulo (esim. luovutusvoitto, osinko, vuokratulo)

Ansiotulo: Muu kuin pääomatulo (esim. palkka)

Lahja: Vastikkeetta toiselle henkilölle lahjoitettu esine/raha/palvelus

1 JOHDANTO

Vuonna 2015 avioliittoja solmittiin 24 708 kpl. Avioliittojen määrä on kääntynyt lievästi nousuun, sillä vuonna 2015 avioliittoja solmittiin 246 enemmän kuin edellisellä vuonna. Vuosina 2014 ja 2013 avioliitot olivat vähentyneet edellisestä vuodesta. Myös avioerojen määrä on lisääntynyt vuonna 2015. Vuonna 2015 avioeroon päätyi 13 939 liittoa. Määrä on 257 enemmän kuin vuonna 2014. Vuonna 2015 rekisteröitiin parisuhteita 318. Rekisteröityjen parisuhteiden määrä on vuosittain pysynyt lähes samana, hieman yli 300. (Tilastokeskus 2016.)

Tietoa väestön siviilisäädystä saadaan väestötietojärjestelmästä. Siviilisäätyrakenne ei kuitenkaan kerro todellista kuvaa perherakenteesta, sillä avoliitto ei ole siviilisäätynyt. Avoliitossa elää edustajia jokaisesta siviilisäädystä. Siviilisäätynyt ovat naimaton, naimisissa, eronnut, leski, rekisteröidyssä parisuhteessa, eronnut rekisteröidystä parisuhteesta ja leski rekisteröidyn parisuhteen jälkeen. Avoliitosta on vaikeampaa saada selkeää tilastotietoa kuin avioliitosta. Tiedetään kuitenkin, että avoliittojen yleistyminen alkoi 1970- ja 1980-luvulla. Ne olivat yleisempiä aluksi nuorten aikuisten keskuudessa, mutta myöhemmin ne ovat yleistyneet myös vanhemmissa ikäryhmissä. Vuoden 2011 väestölaskennan mukaan 20-vuotiaista suomalaisista 15 prosenttia oli avoliitossa. (Tilastokeskus 2016.)

Kuten edellä jo todettiin, parisuhdemuotona on yleistynyt avioliiton rinnalle noussut avoliitto. Avoliitto ei ole enää vain välivaihe ennen avioliittoa, vaan se solmitaan pysyväksi tilaksi. Tarkoitus ei ole välttämättä mennä avioliittoon lainkaan, vaan tarkoitus on elää avoliitossa ja siihen tehdään myös lapset. (Nysten 2015, 96.)

Parisuhdemuodot voidaan jakaa tällä hetkellä juridisesti kolmeen muotoon. Ne ovat avioliitto, rekisteröity parisuhde sekä avoliitto. Avioliittoa säätelee avioliittolaki. Rekisteröityä parisuhdetta säätelee laki rekisteröidystä parisuhteesta. Avoliittoa varten on säädetty laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta. Avoliitto ei kuitenkaan ole laissa niin säädeltyä, kuin avioliitto ja rekisteröitynyt parisuhde. Eri parisuhdemuodoilla on eri oikeudet ja velvollisuudet, joten sillä on merkitystä oikeudellisiin

asioihin. Eniten oikeusvaikutuksia on näin ollen avioliitolla ja rekisteröityneellä parisuhteella. (Nysten 2015, 12.)

Avioliittolakiin on tulossa muutoksia vuonna 2017. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen avioliittolain uudistamisesta. Lakimuutoksella avioliittolain säännöksistä tehdään sukupuolineutraalit. Uusi sukupuolineutraaliavioliittolaki tulee voimaan 1.3.2017. Uusien parisuhteiden rekisteröinnistä luovutaan ja vanhan rekisteröidyn parisuhteen voi muuttaa avioliitoksi ilmoituksella. (Gertsch 2016).

Lakimuutoksen myötä rekisteröidyn parisuhteen rajoitukset poistuvat, ja ne säädökset jotka on tässä kerrottu koskevaksi avioliittoa, koskevat myös entisiä rekisteröityjä parisuhteita. Näin ollen, kun työssä käsitellään avioliittoa, tarkoitetaan siinä myös rekisteröityneitä parisuhteita eikä rekisteröityjä parisuhteita käsitellä enää erikseen. On hyvä myös todeta, että kun myöhemmin esimerkeissä puhutaan avoliitosta, tarkoitetaan niissä nimenomaan avoliittoja jotka eivät täytä verotuksessa puolison määritelmää.

Hallitus on esittänyt vuodelle 2017 verokevennyksiä koskien perintö- ja lahjaverotusta. Verotusta on ehdotettu kevennettäväksi kaikissa veroasteikon portaissa. Hallituksen esitys sisältää uudet kevennetyt verotaulukot jotka tulevat voimaan 2017 vuoden alusta. Tässä työssä on vertailun vuoksi esitetty sekä voimassaolevat että tulevat taulukot ja esimerkit veron määristä on myös esitetty molempien mukaan. Muutoksia on esitetty myös koskien puoliso- ja alaikäisyysvähennystä sekä vakuutuskorvauksia. Myös nämä muutokset on työssä otettu huomioon verotusta käsittelevässä osiossa (HE 175/2016.)

Opinnäytteestä on myös tietoisesti jätetty pois henkivakuutus ja vakuutuskorvauksien tarkempi käsittely. Vakuutuskorvausten verohelpotukset ovat poistumassa joten niiden käsittelyä ei koettu tarpeelliseksi. Lisäksi henkivakuutusten käyttö mm. varallisuus- ja verosuunnittelussa jätettiin pois, vaikka se etenkin avoliitossa voisi toimia yhtenä jäämistösuunnittelukeinona.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella avio- ja avoliiton juridisia eroavaisuuksia perimyksen ja verotuksen osalta. Tavoitteena on selvittää, mitä vaikutuksia parisuh-

demuodolla on verotukseen, veron määrään sekä perimyksen. Työssä pyritään vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin. Miten avioliitto vaikuttaa perintö- ja lahjaverotukseen? Oikeuttaako avoliitto samoihin veroetuihin kuin avioliitto? Miten avioliitto vaikuttaa henkilön tuloverotukseen ja vähennyksiin? Minkälaista verosuunnittelua voidaan tehdä parisuhdemuotojen avulla? Vastauksia lähdetään selvittämään käytännön case-esimerkkien avulla. Työn avulla saadaan selkeä kuva avioliiton tuomista veroeduista ja hyödyistä.

Teoriassa kasataan yhteen avioliiton tuomia verovaikutuksia eli ns. mitä hyötyä avioliitosta on verotuksen kannalta. Käsiteltäviä asioita ovat perimys, tuloverotus, verovähennykset sekä perintö- ja lahjaverotus. Tarkoituksena on koota tieto yhdeksi kokonaisuudeksi, ja näin luoda kokonaiskuva avioliiton veroeduista, ja tuoda esiin avioliiton ja avoliiton eroja. Ennen varsinaisia verotus ja perimysaiheita, määritellään erilaiset parisuhdemuodot lainmukaisesti sekä näihin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.

Oikeustieteen tärkeimmät osa-alueet ovat lainoppi, oikeushistoria, oikeussosiologia, oikeusfilosofia ja vertaileva oikeustiede. Tämä tutkimustyö kuuluu lainoppiin eli oikeusdogmatiikkaan. Tällöin tutkimus rakentuu olemassa oleville oikeuslähteille, etusijasääntöjen mukaisesti. Tarkoitus on selvittää, mikä on oikeuden sisältö käsiteltävässä oikeusongelmassa. Eli miten käytännössä pitäisi lain mukaan toimia. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 19.)

Empiirisistä tutkimusmenetelmistä lainopin menetelmät ovat hyvin lähellä laadullisia eli kvalitatiivisia menetelmiä (Husa ym. 2008, 25). Laadullisista tutkimusmenetelmistä käytetään tapaustutkimuksen keinoja. Tapaustutkimus kerää yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa valitusta tapauksesta tai tapauksista jotka ovat suhteessa toisiinsa. Tapaustutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ovat usein prosessit ja tavoitteena on ilmiöiden kuvailu. Tässä työssä kohteena on avio- sekä avoliitossa eläviä henkilöitä ja tapaukset ovat suhteessa toisiinsa verotuksen ja perimyksen kautta. Kiinnostuksen kohteina ovat avo- ja avioliitossa olevien henkilöiden verotus ja niiden erot. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134.)

2 AVIOLIITTO

Oikeus avioliiton solmimiseen on mainittu mm. YK:n Ihmisoikeuksien julistuksessa. 16. artiklan mukaan ”Täysi-ikäisillä miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe ilman minkäänlaisia rodusta, kansalaisuudesta tai uskonnosta johtuvia rajoituksia. Heillä on yhtäläiset oikeudet avioliittoon, avioliiton aikana ja sen purkamisen jälkeen. Avioliiton solmiminen tapahtukoon vain tulevien aviopuolisoiden vapaasta ja täydestä suostumuksesta.” (Suomen YK-liiton www-sivut 2016.)

YK:n ihmisoikeussopimuksen 23 artikla toteaa, että ”Avioliittoiässä oleville miehille ja naisille on tunnustettava oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe. Avioliittoa ei saa solmia ilman avioliittoon aikovien puolisoitten vapaata ja täyttä suostumusta.” YK:n ihmisoikeussopimuksen lisäksi, oikeudesta avioliittoon on kirjattu Euroopan ihmisoikeussopimukseen. (Suomen YK-liiton www-sivut 2016.)

Suomen perustuslakiin ei ole kirjattu säännöstä oikeudesta avioliittoon. Sen sijaan avioliittolaki on säädetty 1930. Avioliittolain säädökset ovat kansainvälisten ihmisoikeus- ja perusoikeussopimusten mukaisia. (Aarnio & Kangas 2010, 2.)

2.1.1 Kihlaus

Kihlaus on sopimus avioliitosta (Avioliittolaki 234/1929, 1 §). Mitä avioliittolaissa on säädetty kihlauksesta, koskee myös rekisteröityjä parisuhteita (Laki rekisteröidystä parisuhteesta 950/2001, 8 §). Vaikka kihlautuminen on laissa mainittu, ei siihen nykyään liity juridisia seuraamuksia, eikä sitä säädellä oikeudellisesti. Kihlaus on kahden osapuolen vapaamuotoinen sopimus tulevan avioliiton solmimisesta. (Väestöliiton www-sivut 2016.) Kihlaukselle ei ole muotovaatimuksia, ja se on yleensä suullinen sopimus. Kihlaus voidaan osapuolten toimesta irtisanoa vapaamuotoisesti, eikä kihlaus todellisuudessa velvoita avioliittoon. (Aarnio & Kangas 2010, 6.)

Kihlaukseen on liittynyt aiemmin erilaisia oikeusvaikutuksia, jotka ovat lakiuudistusten myötä poistuneet. Kihlautuneiden lapsilla oli parempi oikeusturva kuin kihlautu-

mattomien lapsilla. Yksipuolisesta kihlauksen purkautumisesta, toinen osapuoli saattoi myös vaatia vahingonkorvauksia. (Väestöliiton www-sivut 2016.) Kihlakumppanilla oli ennen vuotta 1987 oikeus saada takaisin kihlauksen johdosta kihlatulleen antamansa lahjat, jos kihlaus purkautui. Naisella oli myös oikeus saada ns. makaa-mishyvitystä mieheltä, jos mies oli maannut kihlattunsa kanssa ja kihlaus purkautui. (Kangas 2013, 240.)

Nykyaikana kihlakumppanien suhteella on merkitystä mm. prosessioikeudessa. Vastoin tahtoaan ei voida velvoittaa todistamaan henkilöä, joka on tai on ollut kihloissa jommankumman asianosaisen kanssa. Perintöoikeudessa kihlakumppanilla on oikeus avustukseen jäämistöstä. Eli joitakin oikeusvaikutuksia kihlauksella on vielä olemassa. (Aarnio & Kangas 2010, 6.)

2.1.2 Vihkiminen

Avioliitto solmitaan vihkimisellä (AL 1 §). Vihkiminen toimitetaan joko kirkollisena tai siviilivihkimisenä maistraatissa/käräjäoikeudessa. Vihkiminen on oikeustoimi, jossa molempien osapuolten on oltava läsnä. Pätevässä vihkimisessä vihkijä tekee kummallekin osapuolelle erikseen kysymyksen, haluaako mennä toisen kanssa avioon ja osapuolten on vastattava tähän kysymykseen myöntävästi. Tämän jälkeen vihkijä toteaa heidät aviopuolisoiksi. Vihkijän on vihkimistä ennen varmistuttava kummankin henkilöllisyydestä. Vaikka vihkiminen tulee toimittaa todistajien läsnä ollessa, ei ilman todistajia toimitettua vihkimistä pidetä mitättömänä. Vihkimisen saa toimittaa vain vihkimisoikeuden omaava henkilö. Kirkolliseen vihkimiseen ovat oikeutettuja evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa pappi sekä rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa se, jolla on vihkimisoikeudesta annetun lain mukainen vihkimisoikeus (AL 17 §.) Suomessa ei avioliittoa pidetä sopimuksena vaan yhteiskunnallisena instituutiona, johon päästään yksityisoikeudellisella oikeustoimella. Näin ollen avioliittoon ei voida soveltaa sopimusoikeudellisia säädöksiä. (Kangas 2013, 243.)

Parisuhteen rekisteröinti tapahtuu siviilitoimituksena. Siviilivihkimisen toimittamisesta säädetään asetuksella. Siviilivihkimisen voi toimittaa laaman-

ni/käräjätuomari/käräjäviskaali, käräjänotaari, joka on käräjäoikeuslain nojalla toimivaltainen toimittamaan vihkimisiä, maistraatin päällikkö/henkikirjoittaja/maistraatissa toimiva julkinen notaari tai henkilö, jolle maistraatti on myöntänyt vihkimisoikeuden. Vihkimisoikeus voidaan myöntää henkilölle, jolla on oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto ja jonka voidaan työkokemuksen ja muiden seikkojen perusteella olettaa suoriutuvan tehtävästä moitteettomasti (AL 17 §.) Siviilivihkimisessä vihkijän ei tarvitse esittää kysymyksiä, vaan osapuolet yhdessä allekirjoittavat rekisteröimistä tarkoittavan asiakirjan, jonka myös vihkijä varmistaa omalla allekirjoituksellaan. Vaikka kysymyksiä ei lain mukaan tarvitse esittää, ei niiden käyttöä kuitenkaan ole kielletty. Myös siviilitoimituksessa voidaan käyttää samoja juhlamuotoisia menoja kuin avioliittoon vihittäessä. (Kangas 2013, 243.)

2.1.3 Avioliiton esteet ja esteiden tutkinta

Ennen vihkimistä/rekisteröintiä selvitetään onko liitolle esteitä. Esteitä ovat alaikäisyys, edelleen voimassa oleva toinen avioliitto/rekisteröity parisuhde ja lähisukulaisuus. Lähisukulaisena pidetään isää, äitiä, näiden vanhempia tai muuta suoraan take-nevassa polvessa olevaa sukulaista sekä lasta, lastenlasta tai muuta suoraan etenevässä polvessa olevaa sukulaista. Myöskään sisarukset, puolisisarukset tai ne, joista toinen on toisen veljen tai sisaren jälkeläinen eivät saa mennä keskenään avioliittoon. Samoja säädöksiä sovelletaan myös silloin, kun sukulaisuussuhde on syntynyt adaption kautta.(AL 7-9 §.) Alaikäiset tai tietyt lähisukulaiset voivat saada oikeusministeriöltä erityisluvan avioon.

Esteet tutkitaan maistraatin/seurakunnan toimesta ja siitä annetaan kirjallinen todistus. Avioliiton esteiden tutkimista pyydetään, ja samalla todistetaan kirjallisesti, ettei esteitä ole. Väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle voidaan tuomita sakkoon tai jopa enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen. (Aarnio & Kangas 2010, 12.)

Ohjeet esteiden tutkimiseen löytyvät avioliittoasetuksesta. Avioliiton esteet tutkitaan käyttämällä väestötietojärjestelmän tietoja. (Avioliittoasetus 820/1987, 1 §.) Esteiden tutkiminen on nopeaa, jos molempien tiedot löytyvät järjestelmästä. Esteettömyystodistuksen saa kuitenkin antaa vasta seitsemän päivän kuluessa tutkinnan pyytämises-

tä. Esteettömyystodistus on voimassa neljä kuukautta sen antamisesta. Jos toista tai kumpaakaan kihlakumppaneista ei ole merkitty Suomen väestötietorekisteriin, kestää tutkimisessa huomattavasti kauemmin. Asiakirjaselvitystä pyydetään sen maan viranomaisilta, jossa henkilö on kirjoilla. Jos selvitystä ei saada, joutuu henkilö itse tekemään asiasta selvityksen. (Aarnio & Kangas 2010, 12.)

2.1.4 Avio-oikeus

Avioliiton tärkeimpiä oikeusvaikutuksia on avio-oikeus. Avio-oikeus kohdistuu toisen puolison omaisuuteen, jonka merkitys konkretisoituu liiton päättyessä. Liittoa mentäessä ja sen aikana saatu omaisuus kuuluu puolisolle itselleen (AL 34 §). Kun liitto päättyy, se puoliso jolla on vähemmän omaisuutta, saa tasinkoa siltä puolisolta, jolla omaisuutta on enemmän. Avio-oikeus toisen omaisuuteen on sekä avioerossa että kuolemantapauksessa. Kummallekin puolisolle kuuluu puolet yhteisestä avio-oikeuden alaisesta omaisuudesta (AL 35 §). Avio-oikeus ei kohdistu suoraan esineisiin, vaan se on laskennallista. Siinä otetaan huomioon koko omaisuus, ei yksittäisiä esineitä. Avio-oikeudesta huolimatta noudatetaan omaisuuden ja velkojen erillisyyden periaatetta. Näin ollen puoliset eivät suoraan, eivätkä lähtökohtaisesti, vastaa toistensa veloista, eikä omaisuudesta ole yhteisomistajuutta. Eli Suomen aviovarallisuusjärjestelmässä omaisuus on erillistä avioliiton aikana, ja ositus tapahtuu avioliiton purkauduttua (Aarnio & Kangas 2010, 65). Avio-oikeuden alaisuuteen kuuluu kaikki se omaisuus, joka aviopuolisoilla on avioeron vireille tullessa tai toisen kuollessa. Sillä ei ole merkitystä, onko omaisuus saatu ennen avioliittoa vai sen aikana. (Nysten 2015, 17.)

Avio-oikeus alkaa vihkimisestä, mutta se koskee myös sitä ennen ollutta omaisuutta. Avio-oikeus päättyy ns. ositusperusteen syntyhetkeen. Se voi olla joko avioeron vireilletulohetki tai puolison kuolinhetki. Ositusperusteen syntyhetken jälkeen saatava omaisuus ei kuulu enää avio-oikeuden piiriin. (Aarnio & Kangas 2010, 83.)

2.1.5 Vapaaomaisuusmääräys

Lahja tai perintö voidaan sulkea pois avio-oikeuden piiristä vapaaomaisuusmääräyksellä. Lahjanantaja tai perinnönjättäjä määrää tästä lahjakirjassa tai testamentissa. Määräys on tehtävä kirjallisesti, ja sen on oltava kahden todistajan todistama. Kun muotovaatimukset täyttyvät, vapaaomaisuusmääräyksen kohteena olevaa omaisuutta ei oteta mahdollisessa tulevassa osituksessa. (Nysten 2015, 18.)

Vapaaomaisuusmääräys on käytännössä hyvin yleinen, sillä näin voidaan varmistaa esimerkiksi perintötilan säilyminen suvussa. Vapaaomaisuusmääräys ei rajoita puolison avio-oikeutta kuolin tapauksessa, jossa puolison oikeus on periä ensiksi kuollut puoliso ja hallita jäämistöä jakamattomana. Myös määräyksen alainen omaisuus periytyy leskelle. Tästä huolimatta määräys suojelee omaisuutta varmemmin, kuin että määräystä ei olisi tehty. Määräyksen voi antaa vain nykyinen omistaja. Tästä johtuen määräystä ei voi antaa lahjoituksen jälkeen, ilman puolison suostumusta. Eli lahjanantaja tekee ensin määräyksen ja vasta sen jälkeen lahjoituksen, jos hän haluaa sulkea lahjansaajan puolison avio-oikeuden pois kyseisestä omaisuudesta. (Aarnio & Kangas 2010, 89.)

Määräyksen voi antaa, vaikka henkilö ei olisi vielä naimisissa, ja se koskee myös tulevia avioliittoja. Jos määräyksessä on saajan puoliso mainittu nimeltä, ei ehto koske mahdollisia muita tulevia avioliittoja. Määräystä ei voi sovitella kuten avioehto, koska se on ulkopuolisen henkilön antama. Tämän vuoksi vapaaomaisuusmääräys on tehokkaampi kuin avioehto. (Nysten 2015, 18.)

2.1.6 Avioehto

Avio-oikeutta voidaan muuttaa avioehtosopimuksella. Avioehtosopimuksella puoliset sopivat, ettei toisella ole avio-oikeutta, johonkin tiettyyn omaisuuteen. Voidaan myös määrittellä, että oikeus on sellaiseen omaisuuteen, johon ei muuten oikeutta olisi (AL 41 §.) Avioehtosopimus tehdään kirjallisesti ennen avioliittoa tai sen aikana. Sopimus tulee voimaan, kun se on rekisteröity maistraattiin. Rekisteröimätön avioehtosopimus on pätemätön. Sopimus ei ole pätevä, jos se on jätetty maistraattiin avioliit-

ton purkaututtua tai eroasian vireille tulon jälkeen (AL 44 §). Sopimuksella on tarkat muotovaatimukset tai se on muuten pätemätön. Sen on oltava kirjallinen, allekirjoitettu molempien osapuolten toimesta sekä kahden esteettömän todistajan todistama. Avioehtosopimusta koskevat myös yleiset sopimusoikeuden säädökset. Avioehtosopimuksen pätevyyden arvioi osituksen toimittava pesänjakaja. Jos ositus tapahtuu ilman pesänjakajaa, jää avioehtosopimuksen pätevyys tuomioistuimen ratkaistavaksi, jos puolisoitten välillä ei ole asiasta yhteisymmärrystä. Kun avioehtosopimus rekisteröidään maistraattiin, ei sen pätevyyttä tutkita. (Nysten 2015, 22.)

Avioehtosopimus on aina liittokohtainen ja päättyy kun liitto purkautuu. Jos eronneet päättävät mennä uudestaan naimisiin, on myös tehtävä uusi avioehtosopimus. Avioehtosopimuksella voi rajata, mitä omaisuutta halutaan jättää avio-oikeuden ulkopuolelle. Yksinkertaisimmillaan avioehto koskee koko omaisuutta eli avio-oikeus suljetaan pois kaikesta olemassa olevasta ja tulevasta omaisuudesta. Tätä kutsutaan avio-oikeuden täydellisesti poissulkeväksi avioehdoksi (Aarnio & Kangas 2010, 95). Jos puoliset päätyvät tämän tyyppiseen sopimukseen, erotessa molemmat pitävät oman omaisuutensa ja vain yhteinen omaisuus jaetaan. Tällöin omaisuutta hankkiessa kannattaa huolehtia että yhteinen omaisuus on kummankin nimissä ja mielellään maksettu omistussuhteiden mukaisesti. (Nysten 2015, 28.)

Sopimus voidaan myös rajata koskemaan vain osaa omaisuudesta (osittainen avioehto) Sopimuksen ulkopuolelle voidaan rajata esimerkiksi sen hetkinen omaisuus tai jokin tietty omaisuus, vaikkapa kiinteistö. (Aarnio & Kangas 2010, 95.) Tämä lievämpi ehto sopii tilanteisiin, joissa toinen on saamassa huomattavan perinnön tai lahjan tai toisella on jo ennen liittoa huomattavasti enemmän omaisuutta. (Nysten 2015, 28.)

Kolmas avioehdon muoto on yksipuolinen avioehto, jossa rajataan pois vain toisen avio-oikeus. Näistä kolmesta edellä mainitusta avioehtomuodosta, puoliset valitsevat parhaiten tarpeisiinsa sopivan. (Aarnio & Kangas 2010, 89.)

Avioehtosopimuksen laatimiseen ei vaikuta, onko puolisoilla yhteisiä perillisiä tai jommallakummalla perillisiä aiemmista liitoista. Laadittua avioehtoa voidaan myös myöhemmin muuttaa, tekemällä uusi sopimus. Avioehtosopimus on ositukseen vai-

kuttava oikeustoimi. Puoliso ei vastaa toisen tekemästä velasta silloinkaan, kun hänellä on avio-oikeus omaisuuteen. Eli avioehtosopimusta ei tarvitse tehdä välttyäkseen toisen veloista, sillä puoliset eivät ole vastuussa toistensa veloista. (Aarnio & Kangas 2010, 94.)

2.1.7 Puolisoiden velat

Avioliittolaki sisältää säännökset puolisoitten veloista. Kumpikin vastaa yksin siitä velasta, jonka on tehnyt ennen avioliittoa tai sen aikana. Veloista, jotka on otettu jommankumman toimesta perheen elatusta varten, vastaavat molemmat omasta ja toisensa puolesta. Yhdessä otetuista veloista vastataan myös yhteisesti (AL 52 §.)

Erillisvelkavastuun sääntö ei kuitenkaan ole poikkeukseton. Kuten edellä todettiin, molemmilla on vastuu velasta, jonka toinen on ottanut perheen elatusta varten. Tällöin velkoja voi vaatia suoritusta saatavalleen kummalta tahansa. Kun määritellään mitkä velat kuuluvat yhteisvastuun piiriin, tarkastellaan ensin avioliittolain säännöstä elatuksesta. ”Kummankin puolison tulee kykynsä mukaan ottaa osaa perheen yhteiseen talouteen ja puolisoitten elatukseen. Puolisoiden elatus käsittää puolisoitten yhteisten sekä kummankin henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisen”. (AL 46 §). Yhteisvastuu syntyy velkoihin, jotka on otettu näitä tarkoituksia varten. Esimerkkejä voisivat olla mm. ruoan, lämmön, vaatteiden, lääkkeiden, kotitaloustarvikkeiden ja kodinkoneiden hankkiminen, lääkärinpalkkiot, terveydenhoitomaksut ja lasten kasvatuksesta aiheutuneet velat. Yhteisiin kustannuksiin katsotaan kuuluvaksi myös vuokrat, eivätkä pelkästään asuin kodin vuokrat, vaan myös esimerkiksi vapaa-ajan asunnon ja toisen puolison kakkosasunnon vuokrat. (Lohi 2016.)

Arviointi siitä, kuuluuko velka yhteisvastuun piiriin, voi osoittautua vaikeaksi. Selvää on, että rajaa ei vedetä vain välttämättömän toimeentulon kannalta muodostuneisiin velkoihin, vaan velka voi koskea myös esimerkiksi matkustelua tai harrastustoimintaa, jotka eivät kuulu välttämättömyyksiin. Harkinnassa käytetään kuitenkin kohtuullistamista. Toista puolisoa ei voi laittaa maksamaan toisen suunnaton tuhlailua. Kohtuullistamisessa voidaan ottaa huomioon perheen taloudellinen tilanne. (Lohi 2016.)

Yhteisvastuu voi jäädä toteutumatta myös silloin, jos puoliset ovat jo asuneet erillään, ja välit ovat rikkoutuneet. Velkojan on täytynyt tietää tämä, jotta velkaa ei katsota kuuluvaksi elatusvelkojen piiriin. Yhteisvastuu ei myöskään koske rahalainoja, vaikka rahat olisi käytetty perheen elatukseen. Perusteena rahalainojen elatusvelan ulkopuolelle jättämiselle lienee ollut se, että velkoja ei voi aina tietää mihin rahat on tosiasiallisesti käytetty.

Elatusvelkaan on vanhentumissääntö. Velkojan on laitettava kanne vireille kahden vuoden kuluessa erääntymispäivästä, jos se haluaa saada suorituksen velantekijän puolisolta (AL 54 §). Velkojan täytyy siis nostaa kanne. Pelkkä yksityisoikeudellinen vaatimus ei riitä, eikä katkaise vanhentumista (Lohi 2016.)

2.1.8 Yhteiselämän lopettaminen ja avioero

Aviopuolisot voivat lopettaa yhteiselämänsä molempien tai vain toisen aloitteesta. Hakemus yhteiselämän lopettamisesta esitetään käräjäoikeudelle. Yhteiselämä lopetetaan tuomioistuimen päätöksellä. (Nysten 2015, 93.) Kun tuomio-istuin tekee päätöksen yhteiselämän lopettamisesta, tekee se käytännössä päätöksen siitä kumpi puolisoista saa jäädä yhteiseen kotiin ja kumpi velvoitetaan lähtemään (AL 24 §).

Tuomioistuin päättää asumisjärjestelyn sen perusteella, kumpi on enemmän asunnon tarpeessa. Se kumpi on enemmän asunnon tarpeessa, saa jäädä yhteiseen asuntoon. Jos mukana on lapsia, asunnon tarve tulee yleensä sille jonka luona lapset asuvat. Huomioon otetaan myös taloudellinen tilanne. Päätös yhteiselämän lopettamisesta ei velvoita muuhun. Se ei velvoita hakemaan avioeroa nyt tai myöhemmin. Käytännössä päätös yhteiselämän lopettamisesta haetaan, jos päätös on jo suullisesti tehty, mutta puoliso ei suostu muuttamaan pois. Päätöksellä on tarkoitus parantaa mm. perheväkivallan uhrien asemaa ja ratkaista muuten mahdottomat asumistilanteet. (Nysten 2015, 94.)

Yhteiselämän lopettamisen päätös ei ole edellytys avioerolle, eikä sen tekeminen myöskään velvoita avioeroon. Päätös yhteiselämän lopettamisesta on voimassa tois-

taiseksi, mutta se raukeaa kun puolisoiden välillä toimitetaan ositus tai erottelu. Jos kumpaakaan ei tehdä, päätös raukeaa kahden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta. (AL 24 §.)

Myös avioeroa haetaan hakemuksella joko yksin tai yhdessä. Avioeroon on oikeus vasta harkinta-ajan jälkeen. Harkinta-aika on 6 kk. Harkinta-aika alkaa siitä, kun avioerohakemus on jätetty. Harkinta aikana puoliset voivat asua yhdessä tai erikseen. Kun harkinta-aika on kulunut, tulee puolisoiden tai toisen heistä, vaatia avioeroa, jolloin puoliset tuomitaan avioeroon. Avioeroa tulee vaatia vuoden sisällä harkinta-ajan alkamisesta. Jos näin ei toimita, vaatimus avioerosta raukeaa. (Aarnio & Kangas 2010, 39.)

Avioeron voi saada myös ilman harkinta-aikaa. Jos aviopuolisot ovat asuneet erillään keskeytyksettä viimeiset kaksi vuotta, voidaan avioero myöntää ilman harkinta-aikaa (AL 25 §.) Puolisoiden on täytynyt tosiasiallisesti asua keskeytyksettä erillään. Esimerkiksi kun on tehty päätös yhteiselämän lopettamisesta, kahden vuoden erillään asuminen aletaan laskea siitä, kun toinen puoliso tosiasiallisesti muuttaa toiseen osoitteeseen pysyvästi.

3 AVOLIITTO

Avoliittoa säätelemään on tehty laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta. Se ei kuitenkaan anna puolisoille läheskään samanlaista turvaa kuin avioliittolaki antaa sen osapuolille. Avopuolisot voivat kuitenkin laatia yhteisen sopimuksen lisäturvakseen, jos he eivät aio mennä naimisiin. (Nysten 2015, 96.)

Lähtökohtaisesti avoliiton solmiminen ei itsessään tuota oikeusvaikutuksia osapuolten välille. Yhteiselämän aloittaminen, lopettaminen ja sen sisältö ja keskinäiset suhteet ovat yksityisasiasia. (Gottberg 2011, 58.) Avoliitto perustuu yhteistalouteen. Yhteistalous tarkoittaa käytännössä yhdessä asumista. Yhdessä asuminen voi kuitenkin

tilapäisesti keskeytyä lyhyeksi ajaksi, mutta sitä ei välttämättä pidetä avoliiton päättymisenä. Avoliitto kuitenkin edellyttää osapuoliltaan parisuhdetta. Perheoikeudessa avoliitoksi ei riitä se, että kaksi vastakkaista sukupuolta olevaa henkilöä asuvat samassa asunnossa. Tarkoituksena on täytynyt olla yhteistalous. (Nysten 2015, 96.)

Avoliitossa voivat elää myös samaa sukupuolta olevat henkilöt sekä alaikäiset. Kuten jo aiemmin todettiin, ei avoliittoon liity samanlaisia oikeusvaikutuksia kuin avioliittoon. Perheoikeudellisesti avopuolisot ovat rinnastettavissa kahteen toisilleen tuntemattomaan henkilöön. Avopuolisolle ei voida suorittaa ositusta, eikä heillä ole oikeutta perintöön. Avoliittoa varten säädetty laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta eli ns. avoliittolaki koskee vain avoliiton loppumista ja sen jälkeisiä taloudellisia suhteita. Laki ei mitenkään koske yhdessä asumisen aikaa. Laki ei myöskään koske kaikkia avoliittoja, vaan avoliitot voidaan jakaa lailla säänneltyihin ja sääntelemättömiin avoliittoihin. Riippumatta siitä kumpaan tyyppiin avoliitto kuuluu, voivat puolisot tehdä sopimuksia keskenään avoliiton ajalle ja sen purkamisen varalle. Nämä ovat normaaleja varallisuusoikeudellisia sopimuksia ja sopimusoikeuden säännökset pätevät niihin. (Nysten 2015, 98.)

Avoliittolaissa määritellään avoliitot, joihin kyseistä lakia sovelletaan. Siinä avopuolisilla tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia parisuhteen osapuolia, jotka ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai joilla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. (Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 2011/26, 3 §). Laki siis sisältää säännöksiä vain liiton purkautumiseen liittyviin asioihin. Jos avopuoliso kuolee, voi toinen halutessaan vaatia omaisuuden erottelua. Erottelussa kumpikin osapuoli pitää oman omaisuutensa ja yhteisen omaisuuden yhteisomistajuus puretaan. Jos jostakin omaisuudesta ei käy ilmi kumman omistajuudessa se on, katsotaan se saaduksi yhteisesti yhtäläisin oikeuksin (AvoliittoL 4-7 §.)

Voidaan todeta, ettei avoliittolaki sääntele kovinkaan suuresti avoliiton purkautumista. Parhaan turvan puolisot saavat tekemällä keskenään sopimuksia, ja selvittämällä omaisuuden omistussuhteet jo yhdessäolon aikana.

4 PERIMYS JA PERIMYSJÄRJESTYS

Lainmukaista perimystä säätelee perintökaari. Perusedellytyksenä lain mukaiselle perimykselle on, että perinnön voi saada vain henkilö, joka elää perittävän kuolinhetkellä. Poikkeuksena tähän on perittävän ennen kuolemaa siitetty lapsi, joka syntyy perittävän kuoleman jälkeen. Perintöoikeus edellyttää kuitenkin pätevää lapsen ja vanhemman suhdetta eli isyys on oltava vahvistettu lainmukaisesti. Mikäli perittävä ei ole tehnyt testamenttia, määräytyy perimys perintökaaren perimysjärjestyksen mukaisesti. (Kangas 2013, 398.)

Perintökaaren mukaisessa perintöjärjestyksessä sukulaiset on jaettu kolmeen eri perillisryhmään eli parenteeliin. Samassa perillisryhmässä olevat saavat kukin yhtä suuren osan perinnöstä, ellei sitä ole testamentilla muutettu. Täysin parenteeli-perimyksen noudattaminen tulee käyttöön vain silloin, jos perittävällä ei ollut puolisoa eikä testamenttia oltu laadittu. Kun perittävällä on leski, lomittuu hänen oikeutensa perintöön ja jakamattoman jäämistön hallintaan, parenteelijärjestelmän sisään. (Kangas 2013, 398.)

4.1 Ensimmäinen parenteeli

Ensimmäisenä perimysjärjestyksessä ovat rintaperilliset (Perintökaari 1965/40, 2 luku 1 §). Ensimmäiseen parenteeliin kuuluvat siis perittävän lapset (myös adoptiolapset) ja heidän lapsensa. Kukin lapsista saa yhtä suuren osuuden perinnöstä (PK 2 luku 1 §). Ensimmäisessä perillisryhmässä vallitsee rajaton sijaan tulo-oikeus. Jos perittävän lapsi on kuollut tai jostain syystä hänellä ei ole perintöoikeutta, tulevat hänen jälkeläisensä perijöiksi hänen sijaansa. Kukin heistä saa yhtä suuren osuuden siitä perinnöstä, joka olisi tullut heidän vanhemmalleen. Näin ollen jokainen sukuhaara saa yhtä suuren osan perinnöstä. (Aarnio & Kangas 2010, 289.)

Esimerkki 1: Matilla on kolme lasta Minna, Mikko ja Markus, mutta ei puolisoa. Matilta jää perintöä 120 000 €. Jokainen lapsi saa yhtä suuren osuuden perinnöstä.

Perinnön jako:

Minna	40 000 €
Mikko	40 000 €
Markus	40 000 €

Esimerkki 2: Sama tilanne kuin edellä, mutta yksi Matin lapsista Minna on kuollut ja tällä on kaksi lasta Tiina ja Teppo. Matilla on siis kaksi elossa olevaa lasta ja kaksi lastenlasta. Lapsenlapset tulevat perilliseksi vanhempansa sijaan ja jakavat tämän perintöosuuden puoliksi.

Perinnön jako:

Mikko	40 000 €
Markus	40 000 €
Tiina	20 000 €
Teppo	20 000 €

4.2 Lesken asema

Jos perittävällä ei ole rintaperillisiä, menee perintö kokonaisuudessaan puolisolle (PK 3 luku 1 §). Jos rintaperillisiä on, leskellä on silti oikeus hallita jäämistöä jakamattomana. Kyseistä oikeutta kutsutaan lesken enimmäissuojaksi. Jo edellä on todettu, että puolisolle kuuluu avio-oikeuden nojalla puolet avio-oikeuden alaisesta omaisuudesta. Vaikka puolisoilla ei olisi avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, on leskellä silti hallintaoikeus. Leski ei kuitenkaan ole automaattisesti kuolinpesän osakas vain jäämistönhallintaoikeuden perusteella. Avio-oikeuden nojalla saatu omaisuus ei ole perintöä. (Aarnio & Kangas 2010, 297.)

Rintaperillisillä on oikeus vaatia perinnönjakoa lesken eläessä. Jos rintaperilliset eivät esitä jakovaatimusta, on leskellä oikeus hallita koko jäämistöä jakamattomana. Jos jakovaatimus esitetään, saa leski silti pitää jakamattomana hallinnassaan yhteisen kodin ja sen irtaimiston ja muu osa jäämistöstä jaetaan. (PK 3 luku 1 §). Lesken oikeutta hallita jäämistöön kuuluvaa asuntoa ja irtaimistoa kutsutaan lesken vähimmäissuojaksi. Sen tarkoituksena on turvata lesken asuminen. Jos leskellä on omassa

omistuksessaan kodiksi sopiva asunto, voidaan jäämistö jakaa kokonaan, vaikka siihen kuuluisi yhteinen asunto. (Kangas 2016, 438.)

Esimerkki 3: Matilla on aviovaimo Maija eikä heillä ole lapsia. Matin kuollessa Maija perii koko omaisuuden.

Esimerkki 4: Matti ja Maija ovat avioliitossa ja heillä on kolme lasta Minna, Mikko ja Markus. Avioehto eikä testamentteja ole tehty ja Matti kuolee. Matin ja Maijan yhteenlaskettu avio-oikeuden alainen omaisuus on 120 000 € josta Maijalle kuuluu avio-oikeuden nojalla 60 000 € (tätä ei kutsuta perinnöksi). Matilta jäävän perinnön arvo on 60 000 €.

Perinnönjako:

Minna	20 000 €
Mikko	20 000 €
Markus	20 000 €

Esimerkki 5: Matti ja Maija ovat avoliitossa, eikä lapsia ole. Maija ei peri Mattia, ellei testamenttia ole tehty. Jos Matin vanhemmat ovat elossa, menee perintö Matin vanhemmille.

Esimerkki 6: Matti ja Maija ovat avoliitossa, ja heillä on kolme lasta Minna, Mikko ja Markus. Avioehto eikä testamentteja ole tehty ja Matti kuolee. Matin omaisuus on 120 000 € ja Maijan 20 000 €. Maija pitää oman omaisuutensa 20 000 €. Maijalla ei ole avopuolisena perintöoikeutta eikä oikeutta Matin omaisuuteen. Matin omaisuus jaetaan lasten kesken.

Perinnönjako:

Minna	40 000 €
Mikko	40 000 €
Markus	40 000 €

4.3 Toinen parenteeli

Toiseen perillisryhmään kuuluvat perittävän vanhemmat ja heidän jälkeläisensä. Jos perittävällä ei ole rintaperillisiä, eikä hän ollut naimisissa, saavat perittävän isä sekä äiti kumpikin puolet (PK 2 luku 2 §). Jos molemmat tai toinen vanhemmista on kuollut, perivät perittävän sisaret ja veljet tämän osuuden. Myös toisessa parenteelissa on rajaton sijaan tulo-oikeus. Eli jos sisar tai veli on kuollut, tulevat hänen sijaansa hänen jälkeläisensä. Jos ei sisaruksia ole ja vain toinen vanhemmista elää, perii hän kaiken. Puolisisaruksilla on sama perintöoikeus kuin täyssisaruksilla. Tietenkin puolisisarus voi olla osallisena vain oman isänsä tai äitinsä mahdolliseen osuuteen. (Ossa 2006, 35.)

Esimerkki 7: Matilla ei ole kuollessaan puolisoa eikä lapsia. Matin molemmat vanhemmat Pekka ja Pirkko ovat elossa. Matin omaisuus 120 000 € jaetaan heidän kesken.

Perinnönjako:

Isä Pekka 60 000 €

Äiti Pirkko 60 000 €

Esimerkki 8: Matilla ei ole kuollessaan puolisoa eikä lapsia. Matin äiti Pirkko on elossa ja isä Pekka on kuollut. Matilla on elossa veli Risto ja sisko Riikka. Isä Pekan osuus jaetaan sisarusten kesken. Matin omaisuuden arvo on 120 000 €.

Perinnön jako:

Äiti Pirkko 60 000 €

Veli Risto 30 000 €

Sisar Riikka 30 000 €

Esimerkki 9: Matilla ei ole kuollessaan puolisoa eikä lapsia. Matin äiti Pirkko on elossa ja isä Pekka kuollut. Matilla on elossa oleva veli Risto ja sisko Riikka on kuollut. Riikalla on kaksi lasta Niina ja Niko. Riikan lapset perivät hänen osuutensa puoleksi. Matin omaisuuden arvo on 120 000 €.

Perinnön jako:

Äiti Pirkko	60 000 €
Veli Risto	30 000 €
Siskon tytär Niina	15 000 €
Siskon poika Niko	15 000 €

4.4 Kolmas parenteeli

Kolmanteen parenteeliin kuuluvat isovanhemmat ja heidän lapsensa. Jollei muita perillisiä ole, perivät isän vanhemmat ja äidin vanhemmat koko perinnön (PK 2 luku 3 §). Jos heistä joku on kuollut, menee hänen osuutensa hänen lapsilleen. Kolmannessa parenteelissa ei ole rajatonta sijaan tulo-oikeutta. Eli jos setä tai täti on kuollut, perintö ei siirry hänen lapsilleen. Tällöin perinnön saa toinen isän tai äidin vanhemmista (eli kuolleen puoliso/ex-puoliso) tai jos tämäkin on kuollut, mutta häneltä on jäänyt lapsia muusta avioliitosta, perivät nämä vainajan osan. Jollei toisesta kannasta ole perillisiä, saavat toisen kannan perilliset koko perinnön (PK 2 luku 3 §.) Serkuilla ei näin ollen ole perintöoikeutta ja perittävän sedät, enot ja tädit ovat kaukaisimmat sukulaiset, joilla on perintöoikeus. (Aarnio & Kangas 2010, 302.)

Toisen ja kolmannen parenteelin säännöksillä on harvoin merkitystä. Yli 90 prosenttia perinnöistä jaetaan ensimmäiseen parenteeliin kuuluvien henkilöiden kesken. Vain muutaman kerran vuodessa tulee jaettavaksi perintö jossa perillisinä ovat kolmannen parenteelin henkilöt. (Kangas 2013, 407.)

Esimerkki 10: Matilla ei ole kuollessaan puolisoa eikä lapsia. Matilla ei ole sisarusia ja vanhemmat ovat kuolleet. Matin vanhempien vanhemmat ovat kaikki elossa: isän isä Eero, isän äiti Eila, äidin isä Heikki ja äidin äiti Heli. Matin omaisuus 120 000 € jaetaan heidän kesken tasan.

Perinnön jako:

isän isä Eero	30 000 €
isän äiti Eila	30 000 €
äidin isä Heikki	30 000 €

äidin äiti Heli 30 000 €

Esimerkki 11: Matilla ei ole kuollessaan puolisoa eikä lapsia. Matilla ei ole sisarus-
sia ja vanhemmat ovat kuolleet. Matin elossa olevat isovanhemmat ovat isän isä Eero
ja äidin isä Heikki. Isoäidit Eila ja Heli ovat kuolleet. Matin omaisuuden arvo on
120 000 €. Eerola ja Eilalla on elossa oleva lapsi Veikko eli Matin setä. Heikin ja
Helin lapsi Outi eli Matin täti Outi on kuollut. Outilla on elossa oleva lapsi, Matin
serkku Aino. Eilan osuus perinnöstä menee hänen lapselleen Veikolle. Helin osuus
menisi hänen lapselleen Outille. Outi on kuitenkin kuollut, eikä rajatonta sijaan tulo-
oikeutta ole, joten Outin osuus menee hänen elossa olevalle vanhemmalleen Heikille.

Perinnönjako:

isän isä Eero	30 000 €
setä Veikko	30 000 €
äidin isä Heikki	60 000 €

4.5 Perimyksen esteet

”Älköön kukaan saako perintöä tai testamenttia sen jälkeen, jonka kuoleman hän on
tahallisesti aiheuttanut rikollisella teolla.” (PK 15 luku 1 §). Teon on oltava tahalli-
nen ja myös tekoon osallistuminen rinnastetaan teon tekijään. Jos rikos on kohdistu-
nut perittävän perilliseen tai testamentin saajaan, ei rikoksentehtäjällä ole parempaa
oikeutta kuin hänellä olisi ollut surmatun eläessä (PK 15 luku 1 §).

Tuomioistuimien voi myös julistaa henkilön kokonaan tai osittain menettämään perin-
nön, jos tämä on tahallaan hävittänyt tai salannut testamentin. Myös osallisuus voi
aiheuttaa perintöoikeuden menetyksen. (Kangas 2013, 408.)

Rintaperillisen voi testamentilla tehdä perinnöttömäksi poikkeuksellisesti tietyin eh-
doin. Perillisen on täytynyt loukata perittävää syvästi tahallisella rikoksella tai hänen
perimispolvessa olevaa sukulaistaan, ottolastaan tai tämän jälkeläistä. Laki pätee, jos
perillinen jatkuvasti viettää kunniantonta tai epäsiiveellistä elämää. (PK 15 luku 4 §.)
On katsottu, että samoilla perusteilla olisi mahdollista estää lesken oikeuden toteu-

tuminen. Tämä perinnöttömäksi tekeminen on tehtävä testamentilla. Perinnöttömäksi tekemiselle on esitettävä perusteet ja jos niihin vedotaan, on ne näytettävä toteen (PK 15 luku 4 §). Muuten ei rintaperillisen oikeutta lakiosaan, eikä lesken oikeutta hallita jäämistöä jakamattomana, voida tehokkaasti testamentilla loukata. (Kangas 2013, 409.) Vaikka omaisuus olisi testamentattu jollekin muulle, on rintaperillisellä testamentista huolimatta oikeus lakiosaan. Lakiosa on puolet perimysjärjestyksen mukaan tulevasta perintöosasta (PK 7 luku 1 §).

Muiden perillisten, kuin rintaperillisten ja lesken oikeus perintöön voidaan tehdä tyhjäksi asianmukaisella testamentilla. Tätä ei kuitenkaan kutsuta perinnöttä jättämiseksi. (Kangas 2013, 409.)

Esimerkki 12: Matilla on kolme lasta Minna, Mikko ja Markus, mutta ei puolisoa. Matti on testamentannut koko omaisuutensa ystävälleen Hannulle. Matti kuolee. Mattin omaisuus on 120 000 €. Perillisillä on oikeus lakiosaansa.

Perinnön jako:

Minna	20 000 €
Mikko	20 000 €
Markus	20 000 €
Hannu	60 000 €

4.6 Ei perillisiä

Jos perittäväällä ei ole perillisiä eikä testamenttia ole tehty, menee perintö valtiolle (PK 5 luku 1 §.) Ahvenanmaalla asuneen henkilön perintö, menee Ahvenanmaan maakunnalle. Jos perintö menee valtiolle, vastaa valtiokonttori jäämistöasioissa. Valtiokonttori nimeää valtakirjalla jäämistönhoitotehtävään valitsemansa henkilön. Vuonna 2012 valtionkonttorin tietoon tuli 503 henkilöä, jotka kuolivat ilman perillisiä ja näistä 70 prosentilla oli testamentti. Perittävät, joilla ei ole lainmukaisia perillisiä, tekevät useammin testamentin kuin henkilöt, joilla perillisiä on (Kangas 2013, 412.)

Valtio voi myös luovuttaa omaisuuden eteenpäin, joko kokonaan tai osittain. Valtio ei näin jää kaikissa tapauksissa perinnön lopulliseksi saajaksi. Perintö voidaan luovuttaa joko perittävän läheisille tai kunnalle. Jos on olosuhteisiin nähden kohtuullista, voidaan perintö luovuttaa osin tai kokonaan perittävän läheisille (PK 5 luku 2 §). On tulkittu, että läheinen voi tarkoittaa joko luonnollista- tai oikeushenkilöä. Saaja voi olla kuka tai mikä tahansa, jota perittävä on pitänyt itselleen läheisenä esimerkiksi perittävän avopuoliso. Omaisuus voidaan luovuttaa kunnalle, jossa perittävä on viimeksi asunut tai kiinteäomaisuus sille kunnalle, missä omaisuus sijaitsee (PK 5 luku 1 §). (Kangas 2013, 413.)

Edelleen luovutus tapahtuu kirjallisesti hakemuksella, vuoden sisällä perittävän kuolemasta. Hakemus jätetään valtiokonttorille, joka päättää edelleen luovutuksesta. Jos jäämistön perunkirjoitusarvo on enintään 750 000 euroa, päättää luovutuksesta valtiokonttori. Tätä suuremman jäämistön luovutuksesta päättää valtioneuvosto. Näin suurien valtioperintöjen määrä on vähäinen. Vuonna 2010 tapauksia oli viisi. Vuonna 2012 läheisille luovutettiin omaisuutta yhteensä 1,7 miljoonan euron arvosta, kunnille luovutettiin 13,2 miljoonaa ja valtiolla pysytettiin omaisuutta 9,2 miljoonan arvosta. (Kangas 2013, 413.)

4.7 Testamentti

Perittävä voi myös osin itse päättää, kenelle haluaa omaisuuttaan jättää, eikä sitä tarvitse jättää perimyssäännösten varaan. Hän voi vaikuttaa asiaan tahdonilmaisuillaan. Tämä tahdonilmaisuus on syytä tuottaa paperille kirjallisesti muotovaatimusten mukaisesti. Kyseessä on oikeustoimi, jolla henkilö määrää omaisuudestaan kuolemansa varalta. Oikeustoimesta käytetään nimitystä testamentti.. Joskus puhutaan myös jälkisäädöksestä, jolla tarkoitetaan testamenttia. Testamentissa on aina kyse varallisuutta koskevasta määräyksestä. Sen sisältö saattaa olla hyvinkin vaihteleva. Testamentti saattaa koskettaa esimerkiksi vain yhtä tiettyä esinettä, koko omaisuutta, tai henkilöitä. Kuten aikaisemmin on todettu, ei testamentilla voi täysin puuttua lain mukaiseen perimykseen (Kaisto & Lohi 2013, 369.)

Testamentin tekemisestä ja peruuttamisesta on säädetty perintökaarella. Testamentti on aina tehtävä kirjallisesti kahden jäävittömän todistajan läsnä ollessa. Testamentti todistetaan ensin tekijän ja sitten todistajien nimikirjoituksilla. Sisältöä ei tarvitse todistajille kertoa, mutta heidän on tiedettävä kyseessä olevan testamentti. (PK 10 luku 1 §.) Testamentin muotovaatimuksista ollaan hyvin tarkkoja ja pienikin virhe tekee testamentin pätemättömäksi. Perittävä voi myös halutessaan peruuttaa antamansa testamentin (Kaisto & Lohi 2013, 372.)

4.8 Ennakkoperintö

Ennakkoperinnön instituutiolla pyritään turvaamaan mahdollisimman oikeudenmukainen omaisuuden jako perillisten kesken. Näin ollen perintöä jaettaessa otetaan huomioon perittävän eläessä annetut lahjat. Mitä perittävä on eläessään antanut rintaperilliselle, on ennakkona vähennettävä tämän perintöosuudesta (PK 6 luku 1 §). Tavanomaisia lahjoja ja esimerkiksi kasvatusta ja elättämistä varten annettuja varoja ei pidetä ennakkoperintönä. (Aarnio & Kangas 2010, 385.)

Ennakkoperintöä on vain perilliselle annettu lahjoitus. Rintaperilliselle annettu lahjoitus oletetaan ennakkoperinnöksi ja muulle perilliselle annettua lahjoitusta ei. Muun perillisen tilanteessa vähennys tehdään, jos omaisuutta annettaessa niin on määrätty tai olosuhteista voidaan näin päätellä. Jos lahjoitus annetaan henkilölle, joka ei ole perillinen eikä sijaan tuloperillinen, ei lahjoitusta milloinkaan pidetä ennakkoperintönä. Näin toimitaan esimerkiksi avo- ja aviopuolisoiden välisissä lahjoituksissa. Ennakkoperintöolettaman ideana on olettaa, että perittävä haluaa perillistensä olevan tasa-arvoisia, eikä ketään suosittaisi. Oletetaan, että perittävä haluaa jokaiselle perilliselle yhtä suuren osuuden omaisuudesta. (Aarnio & Kangas 2010, 389.)

Ennakkoperintö on lahja, joka otetaan huomioon perinnönjaossa. Ennakkoperinnöstä maksetaan siis sekä lahja- että perintöveroa. Kun lahjanantaja kuolee, lisätään kuolinpesän varoihin hänen antamansa ennakkoperinnöt. Sen jälkeen omaisuus jaetaan tasan kaikille perillisille. Perinnönjaossa vähennetään ennakkoperinnön saaneen henkilön osuudesta saatu ennakkoperintö. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Esimerkki 13: Matilla ei ole puolisoa. Matilla on kolme lasta Minna, Mikko ja Markus. Matti on antanut Minnalla ennakkoperintöä 20 000 €. Matti kuolee. Matin perittävä omaisuus on 130 000 €. Siihen lisätään Matin Minnalle antama ennakkoperintö 20 000 €. Perillisten kesken jaettava summa on 150 000 €. Minnan perintöosuudesta vähennetään hänen saamansa ennakkoperintö 20 000 €.

Perinnön jako:

Minna	30 000 €
Mikko	50 000 €
Markus	50 000 €

Minnan perintöosuus on 50 000 € eli sama kuin muillakin perillisillä (ennakkoperintö 20 000 €+ Jaossa saatava osuus 30 000 €= 50 000 €).

5 TULOVEROTUS

Parisuhdemuodon merkitys tuloverotuksessa on vähäinen, sillä Suomessa verotus on henkilökohtainen. Puolisoita verotetaan erillisinä verovelvollisina ja kummankin tuloverotuksessa otetaan huomioon vain omat palkka- ansio ja pääomatulot (TVL 14 §).

Suomessa on verotettu puolisoita yhteisesti vielä 1970-luvun puoliväliin saakka, jolloin tulojen yhteisverotuksesta luovuttiin. Puolisoiden tulot laskettiin yhteen ja veromäärättiin yhteisen summan perusteella. Progressiivisessa verotuksessa yhteisverotus muodostui ankarammaksi kuin erillisverotus. Tätä varten puolisoille oli laadittu lievämpi verotusasteikko, jonka mukaan verotus suoritettiin. Lisäksi vähemmän tienaa- va puoliso sai tehdä erityisen vähennyksen, jolloin avioliiton solmiminen saattoi jopa olla edullisempaa tuloverotuksen kannalta kuin yksinäisenä verottaminen. 1960-luvulla yhteisverotusta alettiin vastustaa epäoikeudenmukaisena ja vanhanaikaisena,

joten siitä luovuttiin 1970-luvun puolivälissä. (Andersson, Linnakangas & Frände 2016, 15.)

Tuloverotuksessa poikkeuksena ovat yrittäjäpuolisot eli puoliset, jotka yhdessä harjoittavat elinkeinotoimintaa tai maataloutta. Jos molemmat ovat osallistuneet toiminnan harjoittamiseen, jaetaan yrityksen ansiotulo puolisoitten kesken työpanoksen mukaan. Tulo jaetaan puoliksi, jos työpanoksesta ei esitetä selvitystä. Pääomatulo jaetaan toiminnan nettovarallisuuden omistussuhteiden mukaan. Tällöinkin osuudet katsotaan yhtä suuriksi, jos muuta selvitystä ei esitetä. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

5.1 Puoliso

Verovaikutukset saattavat riippua siitä, onko henkilöllä puolisoa. Näin ollen täytyy ensin määritellä verotuksen näkökulmasta, ketä pidetään puolisona. Tuloverolaissa on määritelty, ketä pidetään puolisona verotuksessa. Pääsääntöisesti puolisoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat ennen verovuoden päättymistä solmineet avioliiton, ja jotka verovuoden päättyessä elävät avioliitossa (TVL 7 §). Puolisoiksi katsotaan siis siitä verovuodesta alkaen, jolloin avioliitto on solmittu. (Andersson ym. 2016, 16.)

Myös avioliitossa eläneet henkilöt, jotka ovat olleet aiemmin naimisissa tai joilla on yhteinen lapsi, katsotaan verotuksessa puolisoiksi. Puolisoiksi ei siis katsota läheskään kaikkia avopareja. (Andersson ym. 2016, 17.)

Sellaisia aviopareja, jotka ovat yhteiselämän lopettaakseen asuneet verovuoden tai muuttavat sen aikana pysyvästi erilleen, ei pidetä puolisoina (TVL 7 §). Näytön varaan jää siis se, onko erillään asuminen ollut pysyvää ja johtuuko se väliin rikkoutumisesta. Mikäli puolisoitten erillään asuminen johtuu jostain muusta, kuten esimerkiksi toisella on työpaikka toisella paikkakunnalla, heitä pidetään verotuksessa edelleen puolisoina. Myöskään silloin ei noudateta puolisoita koskevia säännöksiä, jos toinen puoliso ei ole verovelvollinen. Jos toinen puoliso kuolee verovuoden aikana, noudatetaan silti puolisoita koskevia säännöksiä. Kuitenkin toimeenpantu ositus ja

perinnönjako voivat muuttaa asiaa niin, ettei puolisoina käsittely koske koko vuoden tuloa. (Andersson ym. 2016,16.)

6 VEROVÄHENNYKSET

Tuloista suoritetaan veroa. Tulo voi olla ansio- tai pääomatuloa. Molemmista voidaan tehdä erilaisia verovähennyksiä. Joihinkin näihin vähennyksiin vaikuttaa se, onko puolisoa vai ei. Ansiotuloista ja pääomatuloista tehdään erilaisia vähennyksiä. Vähennykset voivat olla tulosta tai verosta vähennettäviä. Verosta tehtävät vähennykset pienentävät maksettavan veron määrää vähennyksen verran. Verosta tehtäviä vähennyksiä ovat mm. kotitalousvähennys, elatusvelvollisuusvähennys ja tulontausaus. Tuloista tehtävä vähennys tehdään tuloista ennen veron laskemista. Hyöty ei siis ole suoraan vähennyksen suuruinen. Tuloista tehtäviä vähennyksiä ovat mm. kodin ja työpaikan väliset matkakustannukset ja tulonhankkimisvähennys. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

6.1.1 Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennyksen voivat tehdä molemmat puoliset. Kotitalousvähennyksen voit saada, jos olet teettänyt kotitalous- tai hoitotyötä, asunnon kunnossapitotyötä tai tietotekniikkalaitteiden asennusta. Työn voi teettää yritykseltä tai yksityiseltä henkilöltä. Vähennyksen ehtona on, että työ on teetetty vähennyksen hakijan käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Työ voidaan lisäksi teettää kotitalousvähennyksen hakijan vanhempien, isovanhempien, appivanhempien tai edellisten puolisoitten käytössä olevassa asunnossa. (TVL 127 §.) Avopuoliso voi tehdä vähennyksen, vaikka hänellä ei olisi omistusoikeutta asuntoon, jos hänellä on vähennykseen oikeuttavia kustannuksia (Verohallinnon www-sivut 2016). Kotitalousvähennyksen tarkoituksena on edistää kotityöpalvelujen käyttöä, ja näin luoda uusia työpaikkoja alalle. (Andersson ym. 2016, 427.)

Kotitalousvähennyksenä saa vähentää 45 % arvonlisäverollisesta työn osuudesta. Vähennyksen omavastuu on 100 €/vuosi ja enimmäismäärä 2 400 €/vuosi/hlö. Puolisoiden maksimivähennys on 4 800 €/vuosi. Vähennys on henkilökohtainen ja molemmilta vähennetään omavastuu. Vähennys tehdään ansio- ja pääomatulojen verosta. Jos verot eivät riitä vähennykseen, vähentämättä jäänyttä osaa ei voi siirtää seuraavalle vuodelle. Sen sijaan vähennyksen voi siirtää puolisolle. Siirto-oikeus on vain verotuksessa puolisoina pidetyillä henkilöillä eli se ei koske kaikkia avopareja. (Verohallinnon www-sivut 2016.) Hallitus on esittänyt tuloveroverolakiin muutoksia vuodelle 2017. Vuonna 2017 kotitalousvähennystä kasvatetaan 45 prosentista 50 prosenttiin. (HE 135/2016, 2.2.)

Esimerkki 14: Tomi ja Tuija ovat avioliitossa. Puolisot hakevat molemmat kotitalousvähennyksiä. Tomin vähennykset ovat 5 000 € ja Tuijan 5 000 €. Molemmilla on veroja 20 000 €. Molemmat saavat täyden vähennyksen 2 400 €. Tilanne ei muutu jos Tomi ja Tuija olisivat avoliitossa.

Esimerkki 15: Tomi ja Tuija ovat avioliitossa. Puolisot hakevat molemmat kotitalousvähennystä. Tomin vähennys on 3 000 € ja Tuijan 500 €. Molemmilla on veroja 20 000 euroa. Tomin vähennys on täydet 2 400 € ja vähentämättä jää 600 €. Vähentämättä jäänyt osa voidaan siirtää Tuijalle ja hänen vähennyksensä on tällöin 1 100 €. Jos Tomi ja Tuija ovat avoliitossa, tilanne muuttuu. Vähennystä ei voida siirtää Tuijalle. Tomi saa täyden vähennyksen 2 400 € ja Tuijan vähennys on 500 €.

Esimerkki 16: Tomi ja Tuija ovat avioliitossa. Tomi hakee vähennystä 500 €. Hänellä ei ole veroja. Tuija ei ole hakenut vähennystä. Hänellä on veroja 10 000 €. Tomin vähennys voidaan siirtää Tuijalle ja hän saa 500 €:n vähennyksen. Jos Tomi ja Tuija ovat avopari, ei vähennystä voida siirtää.

Esimerkki 17: Tomi ja Tuija ovat avioliitossa. Tomi hakee vähennystä 5 000 €. Tuija ei ole hakenut vähennystä. Molemmilla on veroja 20 000 €. Tomi saa täyden vähennyksen 2 400 €. Vähennettävää jää 2 600 € josta Tuijalle voidaan siirtää 2 400 € ja Tuija saa myös täyden vähennyksen. Avoliittotilanteessa Tomi saa 2 400 € vähennyksen ja vähentämättä jäänyttä osaa ei siirretä Tuijalle.

6.1.2 Kahden asunnon tilanne

Joskus perheessä voi olla ns. kahden asunnon tilanne. Toinen puolisoista työskentelee eri paikkakunnalla, kuin missä perheen vakituinen asunto (jossa puoliso ja lapset asuvat) sijaitsee. Eri paikkakunnalla työskentelevällä puolisoilla saattaa olla siellä työasunto, jossa asuu viikot, ja viikonloput hän asuu perheen vakituksessa kodissa. Tällaisessa tilanteessa voidaan saada erilaisia verovähennyksiä. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Henkilö, joka työskentelee vakituisesti eri paikkakunnalla, kuin missä hänellä on puolisonsa ja/tai lapsensa kanssa yhteinen koti, voi saada työasuntovähennyksen, kun hän on vuokrannut itselleen työskentelypaikkakunnalta työasunnon. Vakituksena asunnon tulee olla yli 100 km etäisyydellä työasunnosta ja työpaikasta. Työasuntovähennys on 250 €kk. Jos vuokra on pienempi kuin vähennys, on vähennys vuokran suuruinen. Työasuntovähennys tehdään ansiotulosta. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Jokainen saa vähentää kodin ja työpaikan väliset matkakustannukset verotuksessa. Matkakustannusten omavastuu vuonna 2016 on 750 € ja enimmäismäärä on 7 000 €. (Verohallinnon www-sivut 2016.) Edellä mainitussa kahden asunnon tilanteessa, toisella paikkakunnalla työskentelevä henkilö, voi vähentää matkakustannuksina työasunnon ja työpaikan välisten matkojen lisäksi viikonloppumatkat perheen luo. (Andersson ym. 2016, 383.)

Vakituksena asunnon hankkimista varten otetun asuntolainan korot ovat osittain vähennyskelpoisia verotuksessa. Vuonna 2016 asuntolainan koroista vähennyskelpoisia ovat 55 % koroista ja vähennys tehdään pääomatuloista. Vuonna 2017 vähennys on 45 %. Jos pääomatuloja ei ole tai niitä on vähemmän kuin korkoja, syntyy alijäämä. Tästä alijäämästä luetaan 30 % alijäämähyvitykseksi, jonka voi vähentää ansiotulon verosta. (TVL 58–60 §.) Jos kahden asunnon tilanteessa työasunto onkin omistus-asunto eikä vuokra-asunto, ovat myös tämän asunnon korot vähennyskelpoisia avio-
pareille.

Todetaan, että aviopareilla voidaan verotuksessa katsoa olevan kaksi vakituista asuntoa. Tällöin he voivat myös hyödyntää asunnon myyntivoiton verovapautuksen näistä molemmista asunnoista. Oman vakinaisen asunnon myynnistä saamasta voitosta ei tarvitse maksaa veroa, jos asunto on omistettu vähintään kaksi vuotta, ja joku perheenjäsenistä on asunut asunnossa vähintään kaksi vuotta sen omistusaikana. Koska avopuolisot eivät ole verotuksessa puolisoita, eivätkä muodosta perhettä, heillä ei voida katsoa olevan kuin yksi vakituinen asunto. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Esimerkki 18: Tomi ja Tuija ovat avioliitossa ja asuvat Tampereella. Tomi työskentelee Helsingissä, ja on vuokrannut sieltä asunnon, jossa asuu ma-pe. Viikonloppuisin hän asuu Tuijan kanssa Tampereella. Vuokra työasunnosta on 500 €/kk. Tomi voi vähentää verotuksessa työasuntovähennyksen 250 €/kk. Tomi matkustaa perjantaisin junalla yhteiseen kotiin Tampereelle, ja palaa sunnuntaisin Helsinkiin. Tomi saa vähentää verotuksessa junalippujen hinnat.

Jos Tomin työasunto olisikin omistusasunto, saavat Tomi ja Tuija vähentävää verotuksessa molempien asuntolainojen korot. Jos he päättävät myydä kumman tahansa asunnoista ja luovutusvoiton verovapauden muut edellytykset täyttyvät, on luovutusvoitto verovapaata.

Jos Tomi ja Tuija eläisivät avoliitossa, mitään edellä mainittuja hyötyjä ei olisi käytettävissä.

6.1.3 Alijäämähyvitys

Kahden asunnon tilanteessa puhuttiin alijäämähyvityksestä. Eli alijäämää syntyy, jos pääomatuloista tehtäviä vähennyksiä on enemmän kuin tuloa. Alijäämähyvitys on 30 % alijäämästä, jonka saa vähentää ansiotulon verosta. Alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 400 € ja korotetaan 400 € jokaista lasta kohti. Lapsikorotuksen saa vain toinen puolisoista. Alijäämävähennyksen enimmäismäärä on puolisoilla yhteinen. Jos toinen puoliso ei tarvitse alijäämähyvityksen enimmäismäärää kokonaan, toisen puolison hyvityksen enimmäismäärää korotetaan vastaavasti. Jos alijäämähyvitystä ei voida vähentää kokonaan tai osittain sen puolison verotuksessa, jolle se

kuuluisi (esim. ei ole veroja mistä vähentää), hyvitys siirretään toiselle puolisolle. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Esimerkki 19: Tomi ja Tuija ovat avioliitossa ja heillä on yksi lapsi. Tomin pääomatulojen alijäämä on 15 000 € ja siitä alijäämähyvitys (30 %) on 4 500 €. Tuijalla ei ole pääomatulojen alijäämää. Tuijan alijäämän enimmäismäärä 1 400 € siirretään Tomilla joka saa myös lapsikorotuksen. Tomin alijäämähyvitys on näin ollen $1400 \cdot 2 + 400 = 3200$. Tomi saa tehdä 3 200 euron suuruisen vähennyksen ansiotulon verostaan.

Jos edellisen esimerkin tilanteessa Tomi ja Tuija olisivat avoliitossa, alijäämähyvityksen saisi tehdä koska heitä pidettäisiin verotuksessa puolisoina yhteisen lapsen vuoksi.

Esimerkki 20. Katsotaan edellisen esimerkin tilanne ilman lasta. Tomin alijäämähyvitys 4 500 €. Tomin alijäämähyvityksen enimmäismäärä on $1\,400 + 1\,400 = 2\,800$. Tomi saa tehdä 2 800 euron suuruisen vähennyksen ansiotulon verostaan.

Jos Tomi ja Tuija olisivat avoliitossa, olisi tilanne toinen. Tuijan alijäämänhyvityksen enimmäismäärää ei voida siirtää Tomille joten Tomi saisi tehdä vain 1 400 euron suuruisen vähennyksen ansiotulon verostaan.

6.1.4 Vapaaehtoiset eläkemaksut

Itselleen otetut vapaaehtoiset eläkevakuutusmaksut vähennetään omassa verotuksessa. Vähennys tehdään pääomatuloista. Puolisolleen voi ottaa vakuutuksen ja se vähennetään sen verotuksessa, kuka on vakuutettuna. Sillä ei ole merkitystä kumpi maksut on maksanut. Maksuja saa vähentää vuodessa enintään 5 000 €/puoliso. Maksuja ei voi siirtää puolisolle. Poikkeuksena on kuitenkin tilanne, jossa vakuutetulla ei ole pääomatuloja, eivätkä ansiotulojen verot riitä kattamaan koko alijäämähyvitystä. Tässä tilanteessa alijäämähyvitys siirretään puolisolle. (Verohallinnon www-sivut, 2016.)

7 PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS

Perintö- ja lahjaverolaki sisältää säännökset perinnän ja lahjan verotuksesta. Henkilö, joka saa omaisuutta perintönä, testamentilla tai lahjana on velvollinen suorittamaan siitä lainmukaisen veron. (Puronen 2015, 14.) Perintöverovelvollinen on henkilö, joka joutuu maksamaan perintöveron. Perintövero maksetaan omaisuudesta, joka on saatu perintönä tai testamentilla, jos perinnönjättäjä tai perinnönsaaja asui perittävän kuolinhetkellä Suomessa. (Perintö- ja lahjaverolaki 1940/378, 4 §.)

7.1 Perintöverotus

Perintöverotus kohdistuu vain omaisuuteen, joka kuoleman johdosta siirtyy testamentin saajalle tai perilliselle. Perintöveroa maksetaan myös ennakkoperinnöstä. Perinnönjättäjän tavanomainen koti-irtaimisto on verovapaata 4 000 euroon asti. Alle 20 000 euron suuruudesta perinnöstä ei tarvitse maksaa veroa (PerVL 7 §.)

Perintöveroa maksetaan myös henkilövakuutuksen nojalla saadusta vakuutuskorvauksesta, joka maksetaan perittävän kuoleman johdosta. (PerVL 7 §.) Näihin vakuutuksiin liittyy osittaisia verovapauksia. Vireillä olevassa hallituksen esityksessä on esitetty, että nämä verohelpotukset poistettaisiin. Perintö- ja lahjaverolakia muutettaisiin siten, että perittävän kuoleman johdosta lähiomaiselle tai kuolinpesälle maksettavan vakuutuskorvauksen ja siihen verrattavan taloudellisen tuen osittainen verovapaus poistettaisiin. Muutos koskee mm. säästöhenkivakuutuksiin liittyviä kuolemanvarakorvauksia, puhtaita riskivakuutuksia sekä työntekijöiden ryhmähenkivakuutuksia. (HE 175/2016, 5.) Koska verohelpotukset poistuvat, niitä ei käsitellä sen tarkemmin.

Perintövero jaetaan kahteen luokkaan sukulaissuhteen perusteella. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän puoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen (lapsi, lapsenlapsi, vanhempi, isovanhempi), aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani, joka saa perintökaaren 8 luvun 2 §:n mukaista avustusta. Ottolapset sekä – vanhem-

mat rinnastetaan vastaaviin biologisiin sukulaisiin. Avopuoliso, jota pidetään tuloverolain säännösten mukaan puolisona, kuuluu I veroluokkaan. (PerVL 11 §.)

II veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset sekä muut ulkopuoliset henkilöt. II veroluokkaan kuuluvat näin ollen myös ne avopuolisot, joita ei pidetä verotuksessa puolisoina esimerkiksi avopuolisot, joilla ei ole lapsia (PerVL 11 §.)

Taulukko 1. I-perintöveroluokka 1.1.2015 alkaen (PerVL 14 §.)

Perinnön arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
20 000 - 40 000	100	8
40 000 - 60 000	1 700	11
60 000 - 200 000	3 900	14
200 000 - 1 000 000	23 500	17
1 000 000 -	159 500	20

Taulukko 2. II-perintöveroluokka 1.1.2015 alkaen (PerVL 14 §.)

Perinnön arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Veroprosentti ylimenevästä osasta (%)
20 000 – 40 000	100	21
40 000 – 60 000	4 300	27
60 000 – 1 000 000	9 700	33
1 000 000 -	319 900	36

Yllä olevat taulukot ovat tällä hetkellä voimassa. Hallitus on esittänyt kevennystä perintöverotukseen. Kevennystä tulisi veroasteikkojen kaikkiin portaisiin. Muutokset tulevat voimaan vuoden 2017 alusta. Alta löytyvät muutoksen jälkeiset taulukot. Ensimmäisen veroluokan prosentteja ehdotetaan vähennettäväksi yhdellä prosenttiyksiköllä. Toisen veroluokan prosenttiyksiköitä alennettaisiin kahdesta neljään yksikköä. Myös verotettavan osuudet alarajat olisivat samat, kuin ensimmäisessä veroluokassa, kun taas voimassa olevassa asteikossa ne hieman vaihtelevat. (HE 175/2016.)

Taulukko 3. I-perintöveroluokka 1.1.2017 alkaen (HE 175/2016.)

Perinnön arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
20 000 – 40 000	100	7
40 000 – 60 000	1 500	10
60 000 – 200 000	3 500	13
200 000 – 1 000 000	21 700	16
1 000 000 –	149 700	19

Taulukko 4. II-perintöveroluokka 1.1.2017 alkaen (HE 175/2016.)

Perinnön arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
20 000 – 40 000	100	19
40 000 – 60 000	3 900	25
60 000 – 200 000	8 900	29
200 000 – 1 000 000	49 500	31
1 000 000 –	297 500	33

Perinnön arvo määräytyy laskennallisen suuruuden perusteella. Kun perintövero tulee maksettavaksi, ei omaisuutta ole yleensä vielä jaettu tai myyty. Omaisuuden käyvän arvon määrittämisessä käytetään vastaavanlaisen omaisuuden kauppahintatietoja. Kuolinpesän arvosta vähennetään ensin velat sekä hautaus- ja perunkirjantekokustannukset. Näin saatu määrä jaetaan perintönä perillisille. (Verohallinnon [www-sivut](http://www.vero.fi) 2016.)

Perittävän puoliso saa tehdä perintöosuudestaan puoliso vähennyksen 60 000 €. Perittävän alaikäinen alenevassa polvessa oleva perillinen (lapsi/lapsenlapsi) saa tehdä 40 000 € alaikäisyys vähennyksen. (PerVL 12 §.) Myös puoliso- ja alaikäisyys vähennyksiin on tulossa muutos 1.1.2017 alkaen. Sekä puoliso- että alaikäisyys vähennystä korotetaan. Hallituksen esityksen mukaan uusi puoliso vähennys tulee olemaan 90 000 € ja alaikäisyys vähennys 60 000 €. (HE 175/2016.)

Seuraavissa esimerkeissä a:t on laskettu voimassa olevien perintöveroasteikoiden mukaisesti ja b:t on laskettu tulevien asteikoiden mukaisesti. Näin saadaan vertailua myös tulevista verokevennyksistä.

Esimerkki 21a: Matilla on aviovaimo Maija, eikä heillä ole lapsia. Matin kuollessa, Maija perii koko omaisuuden. Matin ja Maijan yhteisen avio-oikeuden alaisen omaisuuden arvo on 240 000 €. Tästä Maija saa avio-oikeuden nojalla 120 000 €, josta ei perintöveroa makseta, sillä avio-oikeuden nojalla saatu omaisuus ei ole perintöä. Matilta perittävä omaisuus on 120 000 €. Aviopuoliso kuuluu I-perintöveroluokkaan ja saa sen lisäksi puoliso vähennyksen.

Perintövero:

Perintö	120 000 €
Verovapaa osuus	60 000 €
Verotettava määrä	60 000 €
Vero alarajan kohdalla	3900 €

Maijan veron määrä yht. 3 900 €

Esimerkki 21b: Sama tilanne kuin yllä

Perintövero:

Perintö	120 000 €
Verovapaa osuus	90 000 €
Verotettava määrä	30 000 €
Vero alarajan kohdalla	100 €

Vero ylimenevästä osasta 700 € (10 000*0,07)

Maijan veron määrä yht. 800 €

Esimerkki 22a: Matti ja Maija ovat avoliitossa ja lapsia ei ole. Matti on testamennut koko omaisuutensa 120 000 € avovaimolleen Maijalle. Avopuoliso kuuluu II-perintöveroluokkaan eikä oikeutta puoliso vähennykseen ole.

Perintövero:

Perintö 120 000 €

Verotettava määrä 120 000 €

Vero alarajan kohdalla 9 700 €

Vero ylimenevästä osasta 19 800 € (60 000*0,33)

Maija veron määrä yht. 29 500 €

Ennakkoperintö otetaan huomioon perintöverotuksessa. Ennakkoperintöä saaneen perillisen perintöverosta, vähennetään hänen aiemmin, ennakkoperinnöstä maksamansa lahjavero. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Esimerkki 22 b: Sama tilanne kuin yllä

Perintövero:

Perintö 120 000 €

Verotettava määrä 120 000 €

Vero alarajan kohdalla 8 900 €

Vero ylimenevästä osasta 17 400 € (60 000*0,29)

Maijan veron määrä yht. 26 300 €

Esimerkki 23a: Matilla ei ole puolisoa. Matilla on kolme täysi-ikäistä lasta Minna, Mikko ja Markus. Kunkin perillisen perintöosuus on 50 000€. Minnan perintöosuudesta 20 000 € on ennakkoperintöä. Rintaperilliset kuuluvat I-perintöveroluokkaan.

Perintövero:

Minna

Perintö	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Vero alarajan kohdalla	1 700 €
Vero ylimenevästä osasta	1 100 € (10 000*0,11)
Minnan vero yht.	2 800 €
Minnan aiemmin maksama lahjavero	1 470 € ((20 000-17000)*0,11+1140)
Minnan maksettava vero yht.	1 330 €

Mikko

Perintö	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Vero alarajan kohdalla	1 700 €
Vero ylimenevästä osasta	1 100 € (10 000*0,11)
Mikon vero yht.	2 800 €

Markus

Perintö	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Vero alarajan kohdalla	1 700 €
Vero ylimenevästä osasta	1 100 € (10 000*0,11)
Markuksen vero yht.	2 800 €

Esimerkki 23 b Sama tilanne kuin yllä

Perintövero:

Minna

Perintö	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Vero alarajan kohdalla	1 500 €

Vero ylimenevästä osasta	1 000 € (10 000*0,10)
Minnan vero yht.	2 500 €
Minnan aiemmin maksama lahjavero	1 300 € ((20 000-5000)*0,08+100)
Minnan maksettava vero yht.	1 200 €

Mikko

Perintö	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Vero alarajan kohdalla	1 500 €
Vero ylimenevästä osasta	1 000 € (10 000*0,10)
Mikon vero yht.	2 500 €

Markus

Perintö	50 000 €
Verotettava määrä	50 000 €
Vero alarajan kohdalla	1 500 €
Vero ylimenevästä osasta	1 000 € (10 000*0,10)
Markuksen vero yht.	2 500 €

7.2 Lahjaverotus

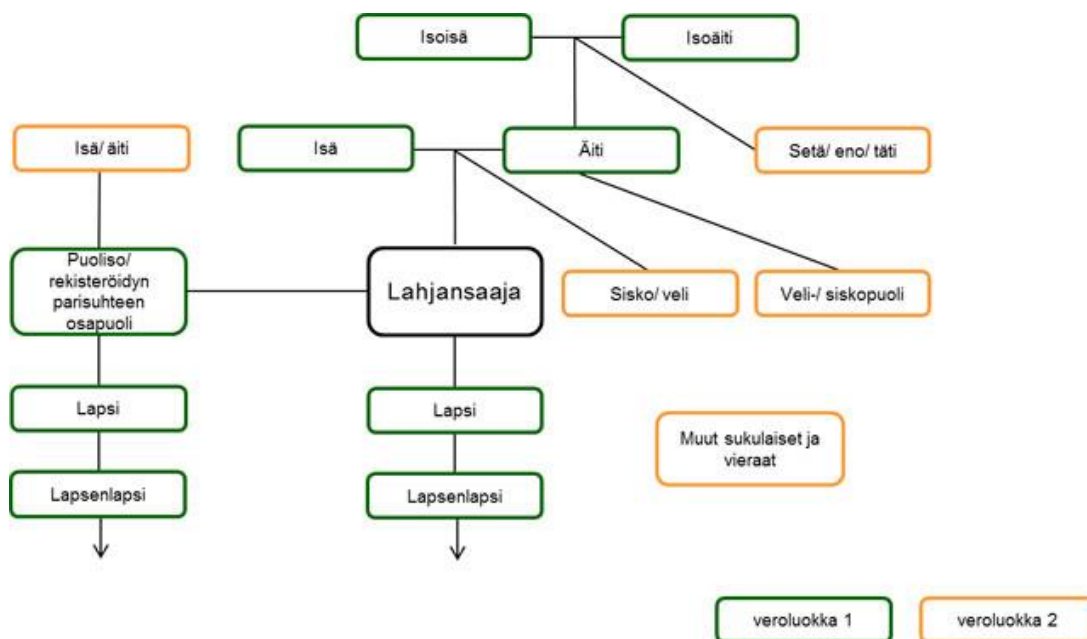
Lahjaveroa suoritetaan, kun omaisuus siirtyy lahjana toiselle. Lahjansaaja on lahjaverovelvollinen. Lahjavero suoritetaan, kun lahjanantaja tai lahjansaaja asuu lahjoitushetkellä Suomessa. Lahjavero suoritetaan kaikesta varallisuudesta, mukaan luetaan kiinteistöt sekä erilaiset irtaimistolahjat esimerkiksi autot, veneet, osakkeet, raha, ulkomaan matkat ja eläimet. Myös ennakoperintö kuuluu lahjaverotuksen piiriin. Pääsääntöisesti rintaperilliselle annetut tavanomaista suuremmat lahjat katsotaan ennakoperinnoksi. Lahjanantaja voi lahjakirjassa määrittellä, että kyse ei ole ennakoperinnöstä. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Lahjaverotuksen ulkopuolelle jäävät enintään 4 000 euron suuriset lahjat. Eri henkilöiltä saadut lahjat verotetaan erikseen. Samalta henkilöltä saadut lahjat lasketaan yhteen siten, että jos kolmen vuoden sisällä saatujen lahjojen yhteen laskettu arvo on yli 4 000 euroa, tulee lahjavero maksettavaksi. Lahjaksi ei katsota toisen kasvatusta, koulutusta tai elatusta varten tarkoitettuja varoja kun ne ovat siinä muodossa, että lahjansaajalla ei ole mahdollisuutta käyttää lahjoitettua määrää muihin tarkoituksiin. (PerVL 19 §.)

Vakuutuskorvaus edunsaajamääräyksen perusteella katsotaan lahjaksi, ellei se ole edunsaajan veronalaista tuloa (PerVL 18 §). Henkivakuutuksesta tai vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta maksettavat korvaukset eivät kuulu lahjaverotuksen piiriin. Ne otetaan huomioon perintöverotuksessa. Laina katsotaan myös joskus lahjaksi. Kun jollekin annetaan lainaa, täytyy siitä laatia lyhennyssuunnitelma ja lyhennysten maksaminen täytyy olla todistettavissa. Määrän ja suunnitelman tulee olla realistinen. Jos olosuhteet huomioon ottaen on selvää, ettei lainaa ole alun perinkään tarkoitus maksaa takaisin, kohdellaan sitä lahjana ja vero tulee maksettavaksi. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Lahjaveron maksu jaetaan kahteen luokkaan sukulaisuuden perusteella. Luokat ajetaan sukualaisuuden perusteella samoin kuin perintöverotuksessa. I-luokkaan kuuluvat puoliso sekä ylenevässä ja alenevassa polvessa olevat perilliset. II-luokkaan kuuluvat muut sukulaiset sekä sukulaisuuden ulkopuoliset henkilöt. (PerVL 19 §.)

Kuva 1. Lahjaverotus (Verohallinto 2016.)

Taulukko 5. I-lahjaveroluokka 1.1.2015 alkaen (PerVL 19§)

Lahjan arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
4 000–17 000	100	8 %
17 000–50 000	1 140	11 %
50 000–200 000	4 770	14 %
200 000–1 000 000	25 770	17 %
1 000 000–	161 770	20 %

Taulukko 6. II-lahjaveroluokka 1.1.2015 alkaen (PerVL 19 §.)

Lahjan arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
4 000–17 000	100	21 %
17 000–50 000	2 830	27 %
50 000–1 000 000	11 740	33 %
1 000 000–	325 240	36 %

Hallitus on esittänyt kevennystä myös lahjaverotukseen. Kevennykset tulevat voimaan 1.1.2017 alkaen ja kevennyksen on tarkoitus koskea veroasteikkojen kaikkia portaita. Kevennys toteutettaisiin alentamalla ensimmäisen veroluokan prosenttiyksiköitä 1-3 prosenttiyksikköä ja toisen 2-4. Myös asteikon alarajoja alennettaisiin ja toisessa veroluokassa alarajat olisivat samat kuin ensimmäisessä. (HE 175/2016.)

Taulukko 7. I-lahjaveroluokka 1.1.2017 alkaen (HE 175/2016.)

Lahjan arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
5 000 – 25 000	100	8
25 000 – 55 000	1 700	10
55 000 – 200 000	4 700	12
200 000 – 1 000 000	22 100	15
1 000 000 –	142 100	17

Taulukko 8. II-lahjaveroluokka 1.1.2017 alkaen (HE 175/2016.)

Lahjan arvo (€)	Vero alarajan kohdalla (€)	Vero ylimenevästä osasta (%)
5 000 – 25 000	100	19
25 000 – 55 000	3 900	25
55 000 – 200 000	11 400	29
200 000 – 1 000 000	53 450	31
1 000 000 –	301 450	33

Jotta veron määrä voidaan määrittellä, on määriteltävä lahjan arvo. Lahjaveroarvona pidetään lahjoitushetken käypää arvoa. Käypä hinta on hinta, jolla omaisuus toden-

näköisesti myytäisiin vieraiden henkilöiden välisessä kaupassa eli omaisuuden todennäköinen luovutushinta. Käypä arvo määritellään juuri kyseiselle kohteelle. Se voidaan määritellä lahjoitetun omaisuuden kauppahinnan perusteella tai vertailukauppojen perusteella, jos vertailun mahdollistavia kauppvoja on tehty. Vertailukelpoisuus edellyttää, että kaupat on tehty ajallisesti lähekkäin ja kohde vastaa sijaintiaan ja laadultaan luovutuksen kohdetta. Jos kumpikaan edellisistä ei ole mahdollista, voidaan käypä arvo määritellä myös asiantuntijan avulla esimerkiksi kiinteistövälittäjän. Jos asiantuntijaakaan ei ole käytettävissä, voidaan varat arvostaa käyttämällä verohallinnon ohjetta. On huomioitava että kiinteistön verotusarvo ei ole sama kuin käypäarvo. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Seuraavissa esimerkeissä a-esimerkit on laskettu voimassaolevien asteikoiden mukaan ja b-esimerkit tulevien asteikoiden perusteella.

Esimerkki 24a: Matti antaa aviovaimolleen Maijalle 10 000 € arvoisen lahjan. Aviopuoliso kuuluu I-veroluokkaan.

Lahjavero:

Verotettavan lahjan arvo	10 000 €
Vero alarajan kohdalla	100 €
Vero ylimenevästä osasta	480 € (6 000*0,08)
 Maijan vero yht.	 580 €

Esimerkki 24b: Sama tilanne kuin kohdassa a.

Lahjavero:

Verotettavan lahjan arvo	10 000 €
Vero alarajan kohdalla	100 €
Vero ylimenevästä osasta	400 € (5 000*0,08)
 Maijan vero yht.	 500 €

Esimerkki 25a: Matti ja Maija ovat avoliitossa. Matti antaa Maijalle 10 000 € arvoisen lahjan. Avopuoliso kuuluu II-veroluokkaan.

Lahjavero:

Verotettavan lahjan arvo	10 000 €
Vero alarajan kohdalla	100 €
Vero ylimenevästä osasta	1 260 € (6000*0,21)
 Maijan vero yht.	 1 360 €

Esimerkki 25a: Sama tilanne kuin kohdassa a.

Lahjavero:

Verotettavan lahjan arvo	10 000 €
Vero alarajan kohdalla	100 €
Vero ylimenevästä osasta	950 € (5000*0,19)
 Maijan vero yht.	 1 050 €

7.3 Lahjan ositus

Lahjojen pilkkominen osiin on eräs verosuunnittelun keino välttyä lahjaveroilta. Ylempänä jo todettiin, että alle 4 000 euron suuruiset lahjat ovat verovapaita. Kolmen vuoden sisällä samalta henkilöltä saadut lahjat lasketaan yhteen. Verovapaasti voidaan siis antaa lahjoja 4 000 euron arvosta kolmen vuoden välein. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Esimerkki 26: Matti haluaa lahjoittaa pojalleen Mikolle rahaa 12 000 €. Verotuksen kannalta on edullisempaa lahjoittaa summa 4 000 € erissä kolmen vuoden välein, jolloin lahjaveroa ei tule maksuun. Jos Matti lahjoittaa kerralla 12 000 €, joutuu Mikko maksamaan siitä lahjaveroa 740 €.

Lahjat lasketaan yhteen vain samalta henkilöltä saaduista lahjoista. Tällöin esimerkiksi perheen sisällä voidaan antaa erikseen lahjoja kummaltakin vanhemmalta. Tässä täytyy ottaa huomioon se, että vain omistaja voi olla lahjan antaja. (Puronen 2015, 352.)

Esimerkki 27: Matti ja Maija haluavat lahjoittaa pojalleen Mikolle rahaa. Verovaapaasti he voivat lahjoittaa kolmen vuoden aikana yhteensä 8 000 €, kumpikin 4 000 €.

7.4 Hallintaoikeus

Edellä on jo todettu, että leskellä on oikeus hallita jäämistöä jakamattomana. Vaikka perilliset vaatisivat jäämistön jakoa, on leskellä oikeus pitää hallinnassaan koti ja sen irtaimisto. Perittävä voi testamentata hallintaoikeuksia omaisuudestaan myös muille henkilöille. Kun perintöä jaetaan ja määrätään maksettavasta verosta, otetaan hallintaoikeudet huomioon. Omaisuuden arvosta vähennetään hallintaoikeuden arvo. Hallintaoikeuden arvo eli hallintaoikeusvähennys lasketaan tietyllä kaavalla. Arvo määritellään samalla tavalla lahja- ja perintöverotuksessa (Verohallinnon [www-sivut 2016](#).)

Hallintaoikeus vaikuttaa myös lahjaverotukseen. Lahjanantaja voi pidättää hallintaoikeuden itsellään tai antaa sen jollekin muulle kuin lahjansaajalle. Hallintaoikeuden haltijalla on oikeus käyttää omaisuutta ja saada omaisuuden tuotto/muu oikeus. Hallintaoikeuden haltija ei voi myydä omaisuutta. Myöskään omistaja eli lahjansaaja ei voi myydä omaisuutta ilman hallintaoikeuden haltijan suostumusta. Hallintaoikeus voi olla määräaikainen tai elinikäinen. Kun määritellään lahjaveroa, vähennetään lahjan arvosta hallintaoikeuden arvo eli tehdään hallintaoikeusvähennys ja jäljelle jäävästä arvosta maksetaan lahjavero. (Verohallinnon [www-sivut 2016](#).)

Hallintaoikeusvähennys lasketaan tietyllä kaavalla. Hallintaoikeusvähennykseen vaikuttaa omaisuuden vuosituotto ja hallintaoikeuden pituus. Jos omaisuudesta ei tule todellisuudessa tuottoa, lasketaan laskennallinen vuosituotto. Omaisuuden käypä arvo kerrotaan tuottokertoimella. Tuottokerroin on vapaa-ajanasunnossa 3 %, ja 5 %

muussa kuin vapaa-ajan asunnossa esim. asunto-osake tai asuin käytössä oleva kiinteistö. Hallintaoikeuden pituus vaikuttaa seuraavasti. Jos hallintaoikeus on elinikäinen, vähennys saadaan kertomalla omaisuuden vuosituotto hallintaoikeuden haltijan iän mukaan määräytyvällä ikäkertoimella. Jos hallintaoikeuden saajia on useita, määräytyy ikäkerroin nuoremman henkilön iän mukaan. (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Taulukko 9. Hallintaoikeusvähennyksen ikäkerrointaulukko (Verohallinnon www-sivut 2016.)

Hallintaoikeuden saajan ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44	12
44–52 vuotta	11
53–58 vuotta	10
59–63 vuotta	9
64–68 vuotta	8
69–72 vuotta	7
73–76 vuotta	6
77–81 vuotta	5
82–86 vuotta	4
87–91 vuotta	3
92 tai enemmän	2

Jos hallintaoikeus on määräaikainen, omaisuuden vuosituotto kerrotaan hallintaoikeuden voimassaolon kalenterivuosi­määrän mukaan määräytyvällä kertoimella (Taulukko 6.) Jos kerroin olisi suurempi kuin iän mukaan määräytyvä kerroin, käytetään määräaikaisessa hallintaoikeudessa­kin ikäkerrointa.

Taulukko 10. Määräaikaisen hallintaoikeuden pidätyksessä käytettävä kerroin 20 vuoteen saakka (Verohallinnon www-sit 2016.)

Vuosien luku	Pääoma-arvo	Vuosien luku	Pääoma-arvo
1	0.93	11	7.14
2	1.78	12	7.54
3	2.58	13	7.90
4	3.31	14	8.24
5	3.99	15	8.56
6	4.62	16	8.85
7	5.21	17	9.12
8	5.75	18	9.37
9	6.25	19	9.60
10	6.71	20	9.82

Esimerkki 28: Matti ja Maija ovat avioliitossa ja heillä on kolme lasta Minna, Mikko ja Markus. Matti kuolee ja häneltä jää 120 000 € omaisuus. Matilla ja Maijalla ei ollut avio-oikeutta toistensa omaisuuteen. Maijalla on elinikäinen hallintaoikeus asuntoon. Maija on 55-vuotias. Asunnon arvo on 90 000 €. Tästä lasketaan hallintaoikeuden arvo, joka vähennetään omaisuuden arvosta ja jäljelle jäävästä summasta maksetaan vero.

Perinnönjako:

$$90\,000 \cdot 5\% = 4\,500$$

$$4\,500 \cdot 10 = 45\,000$$

Hallintaoikeuden arvo 45 000 €

$$120\,000 \text{ €} - 40\,000 \text{ €} = 75\,000 \text{ €}$$

Perintö 75 000 € jaetaan perillisten kesken tasan.

Minna 25 000 €

Mikko 25 000 €

Markus 25 000 €

Jos Matti ja Maija olisivat avoliitossa, samanlainen lopputulos saataisiin aikaan testamentilla. Avioliitossa Maijalla on oikeus lesken vähimmäissuojaan, joten testamenttia ei tarvita.

Hallintaoikeus on perintöverosta vapaata. Verovapaus koskee sekä lesken oikeuteen perustuvaa että testamenttiin perustuvaa hallintaoikeutta. Näin hallintaoikeudesta saadaan yksi verosuunnittelun keinoista. (Puronen 2015, 164.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Pelkkä avioliitto ei ole nykypäivänä ainoa yhteiselämisen muoto. Sen rinnalle on muodostunut suosiotaan kasvattanut avoliitto. Ennen avoliitto oli yleisimmin vain välivaihe matkalla avioliittoon. Nykyään ihmiset valitsevat tietoisesti elää avoliitossa koko elämänsä menemättä lainkaan naimisiin. Avioliiton yleistyttyä herää kysymyksiä avioliiton ja avioliiton juridisista eroista. Keskustelua herättää myös avioliiton sääntely. Pitäisikö sen olla säädellympää?

Teorian ja esimerkkien avulla on huomattu, että parisuhdemuodolla on jonkun verran vaikutusta tuloverotuksen verovähennyksiin. Verotuksessa puoliset saavat tehdä sellaisia verovähennyksiä joihin avopuolisilla ei ole oikeutta. Vaikutuksia ei voida pitää kovinkaan merkittävinä.

Parisuhdemuodolla on vaikutusta perimyksen sekä perintö- ja lahjaverotukseen. Erot ovat osittain huomattaviakin. Perimyksessä avo- ja aviopuolisilla on huomattavaa eroa. Avopuolisolla ei ilman testamenttia ole minkäänlaisia oikeuksia kuolleen avopuolisonsa omaisuuteen. Aviopuolisolla sen sijaan on oikeuksia, joita on vaikeaa edes testamentin avulla poistaa. Perittävän sukulaisista sedät ja tädit ovat kauimmaisia sukulaisia, joilla on perintöoikeus. Ristiriitaa voidaan nähdä siinä, että sedät ja tädit harvemmin ovat kovinkaan läheisiä perittävälle. Kun taas perittävän todennä-

köisesti läheisin ihminen eli avopuoliso on jätetty koko perimyksen ulkopuolella. Vaikka suhdetta ei ole virallistettu avioliitoksi, voi se silti olla sen osapuolille yhtä merkityksellinen.

Myös perintöverotuksessa avio- ja avopuolisoilla on erilaiset asemat. Aviopuoliso kuuluu I- veroluokkaan ja avopuoliso II-veroluokkaan. Verokohtelu eroaa määrällisesti paljon. Esimerkkien 21 ja 22 mukaan avopuoliso joutui maksamaan perintöveroa 120 000 € omaisuudesta 29 500 € ja aviopuoliso 3 900 €. Eroa on yli 25 000 €. Lahjaverossa oli myös avo- ja aviopuolisoiden välillä eroa. Lahjaveron vähentämiseen voi käyttää lahjan ositus-keinoa. Pilkkomalla lahja pienempiin osiin ja niiden jako pidemmällä aikavälillä mahdollistaa lahjaveron välttämisen.

Jos pariskunta päättää valita suhdemuodokseen avoliiton avioliiton sijasta, kannattaa heidän pohtia näitä juridisia kysymyksiä. Testamentilla voidaan avopuolisollekin luoda perintöoikeuksia ja sen tekeminen onkin avopuolisolle suositeltavaa. Myös hallintaoikeuden keinot ovat varteenotettavia.

Voidaan todeta, että avioliitolla on enemmän oikeuksia ja verohyötyjä kuin avioliitolla. Avioliiton mukana oikeudet tulevat lähes itsestään kun taas avoliitossa samojen oikeuksien saamiseksi on tehtävä suunnittelua eikä samoja oikeuksia voida silti välttämättä saavuttaa.

LÄHTEET

- Aarnio, A. & Kangas, U. 2010. Perhevarallisuusosoikeus. Helsinki: Talentum.
- Aarnio, A & Kangas, U. 2010. Perhevarallisuusosoikeus. Helsinki: Talentum. Viitattu 9.10.2016. <http://verkkokirjahylly.talentum.fi.lillukka.samk.fi/teos/JACBIXBTEB#>
- Andersson, E. Linnakangas, E. & Frände, J. 2016. Tuloverotus. Helsinki: Talentum Pro.
- Avioliittoasetus. 1987. A. 6.11.1987/820 muutoksineen.
- Avioliittolaki. 1929. L. 13.6.1929/234 muutoksineen.
- Gertsch, M. 2016. Eduskunta hyväksyi uuden avioliittolain edellyttämät muutokset – rekisteröidystä parisuhteesta avioliittoon ilmoituksella. Viitattu 27.2.2016. http://yle.fi/uutiset/eduskunta_hyvaksyi_uuden_avioliittolain_edellyttamat_muutokset_rekisteroidysta_parisuhteesta_avioliittoon_ilmoituksella/8679634
- Gottberg, E. 2011. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Turku: Oikeustieteiden tiedekunta.
- HE 135/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2017 tuloveroasteikkolaiksi sekä laiksi tuloverolain muuttamisesta.
- HE 175/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perintö- ja lahjaverolain sekä tuloverolain 47 §:n muuttamisesta.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Husa, J. Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.
- Kaisto & Lohi. 2013. Johdatus varallisuusosoikeuteen. Helsinki: Talentum.
- Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.
- Kangas, U. 2013 Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum. Viitattu 9.10.2016. <http://verkkokirjahylly.talentum.fi.lillukka.samk.fi/teos/EAFBEXCTCE#>
- Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta. 2011. L. 14.1.2011/26 muutoksineen.
- Laki rekisteröidystä parisuhteesta. 2001. L. 9.11.2001/950 muutoksineen.
- Lohi, T. 2016. Aviovarallisuusosoikeus. Helsinki: Talentum. Viitattu 14.10.2016. <http://verkkokirjahylly.talentum.fi.lillukka.samk.fi/teos/GACBBXXTBBAEC#>
- Nysten, T. 2015. Parisuhteen juridiikka. Helsinki: Kauppakamari.

Ossa, J. 2006, Perhe, perintö ja verotus. Helsinki: Talentum. Viitattu 9.10.2016.
<http://verkkokirjahylly.talentum.fi/lillukka.samk.fi/teos/IAEBHXETCF#>

Perintö- ja lahjaverolaki. 1940. L. 12.7.1940/378 muutoksineen.

Perintökaari. 1965. L. 5.2.1965/40 muutoksineen.

Puronen, P. 2015. Perintö- ja lahjaverotus. Helsinki:Talentum. Viitattu 24.10.2016.
[http://verkkokirjahylly.talentum.fi/lillukka.samk.fi/teos/JABBDXFUG#kohta:PERINT\(\(d6\)-\(\(20\)JA\(\(20\)LAHJAVEROTUS\(\(20](http://verkkokirjahylly.talentum.fi/lillukka.samk.fi/teos/JABBDXFUG#kohta:PERINT((d6)-((20)JA((20)LAHJAVEROTUS((20)

Suomen YK-liiton www-sivut. 2016. Viitattu 27.2.2016. www.ykliitto.fi.

Tilastokeskus. Siviilisäädyn muutokset 2015. Viitattu 6.11.2016. www.stat.fi

Tuloverotuslaki 1992. L. 30.12.1992/1535.

Verohallinnon www-sivut. 2016. Viitattu 23.10.2016. www.vero.fi.

Väestöliiton www-sivut. 2016. Viitattu 27.2.2016. www.vaestoliitto.fi.